

m:
agazin

ZLATNO PRAVILO:

**Edukujmo prvo sebe, da
bismo edukovali djecu!**

BEZBJEDNOST DJECE
NA INTERNETU

PREPORUKA
The Idol

m:INTERVJU
Grupa M.O.R.T

ZVIJEZDA PONUDE
VIVO X I Y Series

m:tel

NAJBOLJA
mreža u BiH

NAJBOLJA MREŽA!

Jer neki pozivi ne mogu da čekaju.

m:tel

imate prijatelje!

www.mtel.ba

korisnički servis 0800.50.000

m:agazin

UVODNIK

Dobro došli u treći ovogodišnji, drugi elektronski i 37. broj m:agazina, u kojem ćete imati priliku da čitate razne zanimljive teme iz svijeta tehnologije, intervju sa uspješnim ljudima i pobjednicima takmičenja, dok ćete takođe saznati i nešto o napretku i novitetima koji se tiču industrije igara i virtuelne stvarnosti. Ljeto je, smjestite se u duboki hlad, spremite osvježavajući napitak i uživajte u čitanju m:agazina.

Svi već dobro znamo kako je industrija igara trenutno najveća u svijetu, nezaustavljivo raste, te je mnogo unosnija od muzičke i književne industrije. Ona sa sobom donosi i niz tehnoloških inovacija koje se ogledaju u vidu metaverzuma, vještačke inteligencije, kao i proširene realnosti. U novom izdanju m:agazina čitaćete šta to u video-igre donose virtuelni svemir, AI, AR ili kriptovalute.

Kada govorimo o novitetima, u 37. broju ćete čitati kako je proširena i virtuelna stvarnost jedna od ključnih tehnologija u budućnosti rada. Vizuelizacije koje uključuju korištenje grafika i slika kako bi prenijele informaciju i napravile odgovarajuću simulaciju imaće glavnu ulogu u skoro svim proizvodnim i građevinskim industrijama, medicini, marketingu itd.

Nadalje, u Biz&Tech rubrici možete pronaći članak o elektronskoj vještačkoj koži, koja bi mogla biti upotrebljiva kod izrade robotičkih udova, a u kombinaciji sa polimerima koji samostalno zarastaju nakon oštećenja. Takvi robotički udovi bili bi u stanju da osjete dodir, kao i promjenu temperature.

Takođe, obavili smo intervju sa pobjednicima „Demofesta“ 2013. godine, grupom M.O.R.T., tačnije, njihovim gitaristom Božom Blajićem, zvanim Zvrk. Osvrnuo se na famozni početak karijere benda, kada su prije tačno 10 godina osvojili prvo mjesto upravo u Banjaluci, na tvrđavi Kastel. Nakon pet studijskih albuma, stotine koncerata i više hiljada pređenih kilometara, podsjetio nas je koliko je zapravo teško, odnosno lako održati bend na okupu.

Vjerujemo da ste već zainteresovani za čitanje cijelog broja, pa vas ostavljamo da uživajte u ostatku.

LJETO 2023.
BROJ 37
IZDANJE ZA BiH
BESPLATAN PRIMJERAK

IZDAVAČ: Mtel a.d. Banjaluka

ZA IZDAVAČA: generalni direktor dr Jelena Trivan
m:agazin TIM: Željka Milinović, Tanja Jurić, Sandra Stanić, Jelena Maksimović, Predrag Laketa, Darko Bajić, Aleksandra Šobić, Milica Kondić, Vlatka Repac, Iva Đudurović

U OVOM BROJU ZA m:agazin PIŠU: Tanja Jurić, Mirela H. Mustafić, Darko Bajić, Nenad Badnjar, Sandra Stanić, Predrag Laketa, Iva Đudurović, Danijela Marinković Orlić, Blaženka Cuca, Marko Šikuljak, Miloš Vasiljević, Lana Ostojić, Gorana Jović, Srđan Bjelić, Rajka Glamočika, Anđelika Končar, Milovan Tatić i Aleksandra Šobić

LEKTOR: Saša Četojević

DIZAJN: Daniel Janković / Aquarius

PRELOM I PRIPREMA:

Daniel Janković / Aquarius

KORICA: Aleksandar Živanić / Aquarius

FOTOGRAFIJE: Shutterstock, Borislav Brezo

ADRESA REDAKCIJE: Vuka Karadžića 2, 78 000 Banjaluka // TELEFON: 051/240-875, 240-250 // FAX: 051/216-110

E-MAIL: magazin@mtel.ba // WEB: mtel.ba

SADRŽAJ

03 UVOD

Dobro došli u treći ovogodišnji, drugi elektronski i 37 broj m:agazina u kojem ćete imati priliku čitati razne zanimljive teme iz svijeta tehnologije, intervju sa uspješnim ljudima i pobjednicima takmičenja, dok ćete takođe saznati i nešto o napretku i novitetima koji se tiču industrije igara i virtuelne stvarnosti.

IMATE PRIJATELJE

06 Pametni grad

10 Biz tarife

12 IPTV paketi

14 Redovni program

18 VIVO - Pametni telefoni za nove životne avanture

22 Prepaid turistički paket 100gb

23 Digital Master Class

25 m:GO, Nakon update-a

SUPERNOVA

26 SUPERNOVA

DRUŠTVENA ODGOVORNOST

28 Dnevnik prijateljstva

NAJBOLJA
mreža u BiH

SVIJET TEHNOLOGIJE

35 Zlatno pravilo: "Edukujmo prvo sebe, da bismo edukovali djecu!"

39 Autentifikacija bez lozinke

42 Budućnost tehnologije mobilnih plaćanja i novih načina plaćanja

45 Tehnološke inovacije u industriji igara

47 E-skin, tehnologija koja oponaša funkciju kože

49 Kako unaprijediti posl. razmišljanja CHATGPT

52 Napredak u tehnologiji virtuelne i prošl. stvarnosti

U DOBROM DRUŠTVU

54 Urnebesna tragedija

55 Kenan Mahmutović

58 Grupa M.O.R.T

PREPORUKE

61 Knjiga, muzika, serija i alat

63 Zamjena kartica - 4G

PAMETNI GRAD

PIŠE:
NENAD BADNJAR

Pametni grad koristi informacije i komunikacione tehnologije da poboljša operativnu efikasnost, dijeli informacije sa građanima i obezbijedi bolji kvalitet javnog servisa i dobrobit zajednice. Glavni cilj pametnog grada je da optimizuje gradske funkcije i promoviše ekonomski rast istovremeno poboljšavajući kvalitet života građana korištenjem pametnih tehnologija i analiza podataka.

IQ grada definiše se korištenjem nekoliko karakteristika, uključujući:

- **Infrastrukturu smještenu oko tehnologije**
- **Inicijative u vezi sa životnom sredinom**
- **Efikasan i visoko funkcionalan javni prevoz**
- **Snažni i progresivni planovi razvoja grada**
- **Ljudi koji su u stanju da žive i rade unutar grada, koristeći njegove resurse**

Uspjeh pametnog grada zavisi od odnosa između javnog i privatnog sektora, jer značajan dio posla koji se odnosi na stvaranje i održavanje okruženja koje se temelji na bazama podataka, izlazi iz okvira lokalne vlasti. Primjera radi, pametne nadzorne kamere zahtijevaju informacije i tehnologiju iz nekoliko različitih kompanija. Pored tehnologije koju koristi pametni grad, postoji i potreba za analitičarima baza podataka, koji analiziraju informacije pristigle kroz sisteme pametnog grada tako da se bilo koji problem može na vrijeme uočiti i pronaći adekvatno rješenje.

Definicija pametnog grada

Postoji veliki broj definicija toga šta čini grad „pametnim“. IBM definiše pametni grad „kao onaj koji optimalno koristi sve svoje umrežene informacije koje su dostupne danas s ciljem boljeg razumijevanja i upravljanja operacijama i efikasnije upotrebe ograničenih resursa“. Ukratko, pametni grad koristi okvir informacija i komunikacionih tehnologija da stvori, rasporedi i promoviše razvojne prakse s ciljem rješavanja urbanih izazova kako bi mogao napraviti udruženu, tehnološki potpomognutu i održivu infrastrukturu.

Tehnologije pametnog grada

Pametni grad koristi različite programe, korisničke interfejsse i komunikacione mreže, pored interneta stvari (IoT), da isporuči povezana rješenja za cijelu zajednicu. Od svega pobrojanog, IoT je najvažniji. IoT je mreža povezanih uređaja koji komuniciraju i razmjenjuju podatke. Ovo uključuje bilo šta, od automobila preko kućnih aparata, pa do uličnih senzora. Podaci prikupljeni sa ovih uređaja pohranjeni su u oblaku (Cloud) ili na serverima kako bi se omogućilo poboljšanje efikasnosti kako javnog tako i privatnog sektora te omogućile ekonomske prednosti i unapređenje života građana.

Mnogi IoT uređaji koriste Edge Computing tehnologiju (obrada podataka na samom izvoru), što omogućava da samo najrelevantniji i najvažniji podaci budu isporučeni preko komunikacione mreže. Pored toga, bezbjednosni sistem je implementiran da zaštiti, prati i kontroliše prenos podataka sa mreže pametnog grada i spriječi neovlašteni pristup na IoT mrežu gradske platforme podataka.

Pored IoT rješenja, pametni gradovi koriste i druge tehnologije: Application Programming Interfaces (APIs), Artificial Intelligence (AI), Cloud Computing Services, Dashboards, Machine Learning, Machine-to-Machine Communications, Mesh Networks.

Karakteristike pametnog grada

Kombinujući automatizaciju, mašinsko učenje i IoT, omogućava se usvajanje tehnologija pametnog grada za čitav niz aplikacija. Na primjer, pametni parking pomaže vozačima da pronađu parking-mjesto i izvrše digitalno plaćanje. Drugi primjer bio bi upravljanje pametnim saobraćajem s ciljem praćenja protoka saobraćaja i optimizacije saobraćajne signalizacije, čime se smanjuje zagušenost, a u isto vrijeme uslugama za dijeljenje prevoza može se upravljati uz pomoć infrastrukture pametnog grada.

Karakteristike pametnog grada takođe podrazumijevaju uštedu energije i ekološku efikasnost, kao što su prigušena ulična svjetla iznad praznih ulica. Ovakve tehnologije pametne mreže mogu poboljšati sve, od poslovnih procesa do održavanja i planiranja nabavke energije. Inicijative pametnog grada mogu se koristiti u rješavanju problema zagađenog vazduha i upravljanja otpadom.

Pored podrazumijevanih usluga, pametni gradovi dozvoljavaju uvođenje mjera kao što su praćenje dijelova grada sa visokom stopom kriminaliteta ili korištenje senzora kako bi se omogućilo rano upozoravanje na incidente kao što su poplave, klizišta itd.

Kako pametni grad funkcioniše

Pametni gradovi prate četiri koraka da poboljšaju kvalitet života i omoguće ekonomski rast kroz mrežu povezanih IoT uređaja i drugih tehnologija: prikupljanje – pametni senzori prikupljaju podatke u realnom vremenu; analize – podaci se analiziraju kako bi se dobio uvid u rad gradskih službi i aktivnosti; komunikacija – rezultati analiziranih podataka se komuniciraju ka donosiocima odluka; akcija – akcija se preduzima kako bi se poboljšale aktivnosti, upravljalo imovinom i poboljšao kvalitet života stanovnika grada.

Zašto su pametni gradovi važni, i zašto su nam potrebni?

Preko 50% svjetske populacije danas živi u gradovima i broj se konstantno uvećava, te se krajem 2050. godine očekuje da taj procenat bude oko 70. Dodatnih 2,5 milijardi ljudi nastaniće se u urbanim područjima u naredne tri decenije. Sa ovim očekivanim rastom urbane populacije javlja se potreba za upravljanjem ekološkom, socijalnom i ekonomskom samoodrživošću resursa. Pametni gradovi treba da obezbijede urbano okruženje koje je u stanju da pruži visok kvalitet života građanima dok u isto vrijeme ostvaruje ekonomski rast. Drugim riječima, pružanje udruženih usluga sa smanjenim infrastrukturnim troškovima. Ovo postaje posebno važno u svjetlu budućeg rasta urbane populacije, gdje će efikasnije korištenje infrastrukture i imovine biti nužno.

Da li su pametni gradovi sigurni?

Pametni gradovi nude mnogo prednosti na polju poboljšanja bezbjednosti građana, kao što su uvezani sistemi za nadzor, inteligentni putevi i proces praćenja javne bezbjednosti, ali šta je sa pružanjem zaštite samim pametnim gradovima? Postoji potreba da se pametni gradovi zaštite od sajber napada, hakovanja i krađe podataka. Kako bi se upravljalo bezbjednošću pametnih gradova, neophodno je sprovesti mjere kao što su fizička skladišta podataka, snažno upravljanje autentifikacijom i rješenjima za identifikaciju. Građani moraju vjerovati sistemu bezbjednosti pametnih gradova, što podrazumijeva da gradska administracija, privatni sektor, kompanije koje razvijaju programe, proizvode uređaje i upravljaju mrežom moraju da rade zajedno kako bi isporučili integrisana rješenja sa ključnim bezbjednosnim ciljevima. Ti ciljevi su:

- 1. Dostupnost** – podaci moraju biti dostupni u realnom vremenu sa pouzdanim pristupom s ciljem da izvršavaju funkciju u praćenju različitih dijelova infrastrukture pametnog grada.
- 2. Integritet** – podaci moraju biti dostupni i tačni. Ovo podrazumijeva njihovu zaštitu od manipulacije izvana.
- 3. Povjerljivost** – osjetljivi podaci treba da se čuvaju

kao povjerljivi i potrebno je učiniti ih bezbjednim od neovlaštenog pristupa.

4. Odgovornost – korisnici sistema moraju biti odgovorni za svoje radnje i interakcije sa osjetljivim sistemima podataka. Korisnički logovi zapisuju ko pristupa informacijama kako bi se obezbijedila odgovornost u slučaju bilo kakvih problema.

Zakonodavstvo na ovu temu je već stavljeno u praksu u nekoliko država, kao što je slučaj sa Zakonom o IoT Cybersecurity Improvement u SAD, s ciljem da se pomogne u definisanju i uspostavljanju minimalnih bezbjednosnih zahtjeva za povezane uređaje u pametnim gradovima.

Primjeri pametnih gradova

Gradovi širom svijeta nalaze se u različitim fazama razvoja i primjene pametne tehnologije. Postoji nekoliko njih koji su otišli korak ispred, utirući put ka stvaranju potpuno pametnih gradova. Neki od njih su: Barselona, Dubai, Hong Kong, London, Melburn, Tokio, Toronto, Beč, Singapur itd.

Grad-država Singapur smatra se jednim od lidera u trci ka stvaranju potpuno pametnog grada, sa IoT kamerama koje prate čiste linije javnog prostora, lokacije na kojima se stvara gužva, kao i kretanje registrovanih vozila. Singapur posjeduje sistem praćenja korištenja energije, upravljanja otpadom i korištenja vode u realnom vremenu. Takođe, sprovodi proces testiranja autonomnog kretanja vozila te sistem praćenja zdravstvenog stanja i opšteg dobra starijih lica.

Zaključak

Kreiranjem pametnih povezanih sistema za naša urbana područja obezbjeđuje se veliki broj prednosti za građane kako na polju poboljšanja kvaliteta života tako i na polju stvaranja samoodrživosti i najbolje iskorištenosti resursa. Ova rješenja zavise od stepena zajedničkog rada lokalnih vlasti, privatnog sektora i građana. Sa dobrom podrškom i infrastrukturom pametni gradovi mogu koristiti prednosti kao što su IoT s ciljem poboljšanja života stanovnika i stvaranja održivih rješenja.

Kompanija m:tel a.d. Banjaluka posjeduje stručnost, hardverska i programska rješenja te velike resurse na polju pobrojanih tehnologija za pametnu budućnost, od pametnih zgrada, preko IP kamera, pametnih parking-prostora, pametne ulične rasvjete, senzora kvaliteta vazduha i vodostaja, do daljinskog očitavanja potrošnje vode i električne energije. Uz ogromne fizičke kapacitete za skladištenje velikih baza podataka i 24-časovnu tehničku podršku najboljih domaćih stručnjaka u ovoj oblasti, kompanija m:tel stoji na raspolaganju jedinicama lokalne samouprave.

Više informacija u vezi sa rješenjima pametnih gradova na: poslovna.rjesenja@mtel.ba

Izvor: www.twi-global.com

m:biz – tarife po mjeri vašeg poslovanja

Unaprijedite vaše poslovanje uz nove BIZ tarifne modele i fantastične bonuse koji vam donose brojne pogodnosti.

PIŠE:
IVA ĐUDUROVIĆ

Globalno posmatrano, promjene koje se svakodnevno dešavaju postavile su brojne izazove ispred poslovne zajednice. S tim u vezi, poslovni subjekti sve više se okreću procesima koji im omogućavaju brže, jednostavnije i produktivnije poslovanje. Ovakvi poslovni procesi zahtijevaju dobru organizaciju, kao i dodatno usavršavanje za rukovođenje timovima unutar kompanija.

Istovremeno, tehnološki zahtjevi prema društvu XXI vijeka izraženiji su i postavljaju standarde novom načinu poslovanja i distribucije informacija o proizvodima/uslugama prema

krajnjim korisnicima. Kompanije širom svijeta imaju zadatak da donose izbore zasnovane na većoj informisanosti, znanju i samoodrživosti. Sa druge strane, korisnici involvirani u procese modernizacije i digitalizacije društva u cjelini, prave „dugoročne“ izbore. Kao prepoznatljiv brend na tržištu, kompanija m:tel, kroz širok spektar usluga za poslovne korisnike i prateći trendove, omogućila je savremeni model povezanosti.

Odabirom neke od BIZ tarifa iz naše ponude, imate mogućnost korištenje neograničenih bonus minuta za pozive unutar VPN grupe u m:tel mreži, kao i SMS poruka prema svim

mobilnim mrežama u BiH. U skladu sa potrebama vašeg poslovnog tima, možete da odaberete Start, Plus, Net ili Premium tarifni model sa bonusom za neograničene razgovore, SMS poruke, kao i bonusom za mobilni internet i do 100 GB mjesečno, u zavisnosti od mjesečne pretplate. BIZ tarifne modele možete da koristite i u romingu u mrežama regiona Zapadnog Balkana.

Predite na nove BIZ tarife za još bolju poslovnu komunikaciju.

U skladu sa razvojem tržišta, a s ciljem stvaranja veće povezanosti među zaposlenima, obogatili smo poslovne pakete iz naše ponude. Novi BIZ paketi razlikuju se u zavisnosti od minuta, SMS poruka ili mobilnog interneta, međutim, određeni elementi su zajednički i neophodni su za svaki poslovni subjekat današnjice.

Kako bi se poslovanje odvijalo neometano, za svaki biznis neophodna je stabilna i sigurna mreža. Po svjetski priznatim mjerenjima kvaliteta mreže, od strane kompanija NetCheck i Systemics, m:tel je zvanično najbolja mreža u Bosni i Hercegovini, koja zaposlenima omogućava:

• **Komunikaciju** – efikasna komunikacija ključna je za poslovni uspjeh, a pouzdane usluge omogućavaju zaposlenima da ostanu povezani s klijentima, kupcima i kolegama, bez obzira na njihovu lokaciju.

• **Fleksibilnost i mobilnost** – pruža se mogućnost zaposlenima da rade „na daljinu“ ili dok su u pokretu. Ova fleksibilnost omogućava kompanijama da se prilagode promjenjivim radnim okruženjima i udovolje potrebama zaposlenih koji putuju, prisustvuju sastancima ili rade od kuće.

• **Pristup informacijama i resursima** – zaposleni mogu pristupiti važnim poslovnim informacijama, dokumentima i aplikacijama bilo kada i bilo gdje, što omogućava donošenje odluka u realnom vremenu, brze odgovore na zahtjeve klijenata i mogućnost preuzimanja važnih podataka čak i izvan kancelarije.

• **Prodaja i razvoj poslovanja** – adekvatne usluge igraju vitalnu ulogu u prodaji i poslovnom razvoju, jer prodajni timovi kompanije mogu pristupiti informacijama o klijentima, ažurirati CRM sisteme i generisati ponude ili fakture dok su u interakciji s klijentima.

• **Saradnja i timski rad** – uz mobilne aplikacije za razmjenu poruka, alate za video-konferencije i mogućnost dijeljenja sadržaja, timovi mogu komunicirati, razmjenjivati ideje i saradivati na projektima, bez obzira na njihovu fizičku lokaciju. Sve ovo povećava produktivnost i podstiče inovacije jednog savremenog biznisa.

Ukratko, dobre usluge neophodne su kompanijama kako bi omogućile efikasnu komunikaciju, fleksibilnost, pristup informacijama, korisničku podršku, prodaju, saradnju i spremnost za hitne slučajeve svojih zaposlenih.

Potrebno vam je više interneta ili poziva? Izaberite BIZ dodatke i kreirajte tarifu po svojoj mjeri.

Na osnovu vaših i potreba vašeg poslovnog tima, možete da odaberete neku od m:tel BIZ tarifa i, pored bonusa za pozive, poruke ili internet u okviru poslovne grupe ili drugim mobilnim i fiksnim mrežama u BiH, ostvarite mogućnost do 1.000 besplatnih minuta za pozive ka Srbiji ili Crnoj Gori, uz izbor partner grupe. Takođe, ukoliko vaše poslovanje zahtijeva česta putovanja, nudimo vam i mogućnost BIZ NET roaming dodatka prema mnogobrojnim evropskim zemljama.

U zavisnosti od potreba vašeg poslovanja, obogatite svoj Biznis, Start, Plus, Net ili Premium paket dodatnim uslugama po vašem izboru, uz neki od BIZ dodataka, namijenjenih korisnicima koji žele dodatne minute za razgovore ili dodatni internet u zemlji i/ili inostranstvu.

Svaka poslovna grupa ima svoje potrebe za komunikacijom, a mi ćemo vam pomoći da pronađete onu koja će vaše poslovanje dovesti do savršenstva, uz razne benefite u sklopu tarifnih modela i paketa.

Za više informacija o aktuelnim BIZ tarifama pozovite svog m:tel predstavnika, zakažite sastanak u Biznis centru kompanije m:tel ili pozovite 0800 50 300.

Roditeljska pažnja

Pretvorite TV program u sigurno dječije "igralište"

PIŠE:
ALEKSANDRA ŠOBIĆ

Za razliku od generacija koje se sjećaju odrastanja u analognom dobu, današnja djeca i tinejdžeri, koji rastu u digitalnom vremenu, koriste displej kao svojevrsan nastavak ruku, srca i mozga. Bez ulaženja u detalje koliko je to dobro ili ne, činjenica je da je njihova svakodnevnica nerijetko „obojena“ sadržajima koji do njih dopiru putem različitih ekrana.

U kontekstu pretrpanosti internet i medijskim sadržajima te nužnosti filtriranja informacija na relevantne i one potpuno nebitne, korisne i one manje korisne (ili čak štetne), m:tel IP televizija sa opcijom „roditeljske pažnje“ može da bude okruženje u kojem je moguće potpuno upravljati TV programima koje konzumiraju najmlađi.

Naime, opcija „Dječija TV“ ili „roditeljska pažnja“, pruža mogućnost odgovorne zaštite djece i mladih od neprimjerenih TV sadržaja.

Jednostavnim odabirom i ukucavanjem lozinke moguće je da upravo vi postanete urednik TV sadržaja koje konzumiraju mališani u vašoj kući, na način da od mnoštva TV programa odaberete one koji pozitivno utiču na njihov intelektualni razvoj, znatiželju i maštu.

Uz korištenje ove opcije moguće je, ne samo da filtrirate TV sadržaje koji pogoduju djeci različitih uzrasta, nego i da odredite vrijeme koje ona mogu da provedu ispred TV ekrana.

To u praksi znači da, putem svog IPTV menija, možete kreirati dva TV okruženja – jedno za odrasle, a drugo za djecu.

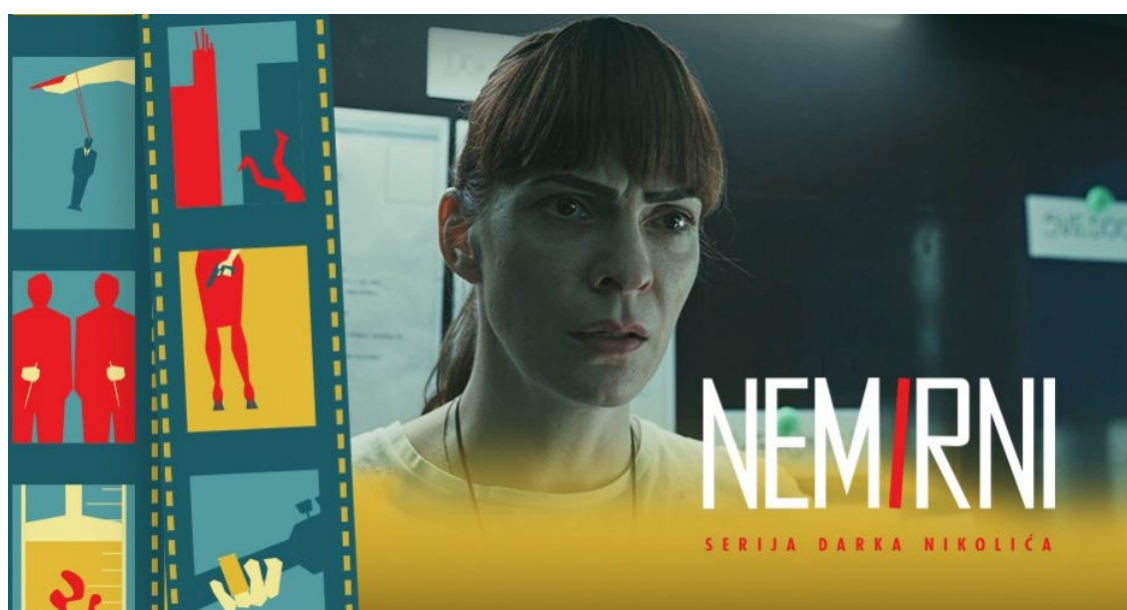
Korištenje opcije „Dječija TV“ potpuno je besplatno, a aktivacija je moguća na daljinu putem daljinskog upravljača.

Naravno, ukoliko vam je potrebna asistencija ili više informacija, pozovite broj 0800 50 000 ili posjetite jednu od najbližih m:tel poslovnica.

Aktuelna ponuda m:tel IPTV paketa dostupna je na adresi www.mtel.ba.

NEMIRNI SUPERSTAR TV

O mrtvima sve najgore.

Inspektorka Mirna Paligorić, progonjena sopstvenim nemirom, rješava slučaj zločina starog pet godina i slučajno razotkriva spregu države, tajne službe i kriminala. Životi policajaca, kriminalaca i naizgled slučajnih učesnika upleteni su u „sistem spojenih sudova“ koji dovodi do neočekivanih situacija, koje sve njih ostavljaju nemirnim.

LIV ULMAN - PUT KOJIM SE RIJEDE IDE PICKBOX NOW

Dokumentarna serija o poznatoj umjetnici **Liv Ullman**.

Ova mini-serija je intimni portret jedne od najvećih norveških i evropskih filmskih glumica i muze Ingmara Bergmana. Ullmanova je 25. marta primila počasnu nagradu Akademije kao priznanje za dugu karijeru glumice, rediteljke, scenaristkinje i aktivistkinje, tokom koje je radila s velikanima kao što su Ingmar Bergman, Ričard Atenboro i Terens Jang.

BOLJI PUT **PICKBOX NOW**

Uzbudljiva priča o iskupljenju.

Nakon što joj sin zamalo umre, korumpirana policijska detektivka Lu pokušava da se iskupi za svoje grijehe i pobjegne moćnom kriminalcu za kojeg je radila. Pitanje ko je ovdje glavni – narko-bos koji plaća detektivku ili detektivka koja izvlači narko-bosa iz zatvora – mnogo je komplikovanije nego što se na prvi pogled čini. Kada se Lou prestane pridržavati pravila, ova fenomenalna serija pretvara se u uzbudljivu i intenzivnu potjeru.

PRAVILA IGRE **PICKBOX NOW**

Niz uspomena koje vode do razotkrivanja smrtnog slučaja.

Britanska triler-drama počinje tako što Sem otkrije mrtvo tijelo glavnog operativca Flaj dajnamika, porodične firme za proizvodnju sportske odjeće u vlasništvu članova porodice Dženkins. I tako počinje prva misterija u ovoj mini-seriji, jer ne znamo ko je pokojnik. Policijska inspektorka Iv Preston ne vjeruje da je riječ o samoubistvu. Prestonova ispituje Sem u policijskoj stanici i njen zahtjev da „počne od početka“ podstiče niz uspomena koje gledaoce vode kroz događaje koji su doveli do smrti.

U filmu „Loša učiteljica“ Elizabet juri bogate muškarce i veoma je loša nastavnica. Kada je ostavi vjerenik, ona baci oko na novog, bogatog nastavnika Skota. Intrige koje ona izazove pruže jedinstveno obrazovanje njenim učenicima, kolegama, ali i njoj samoj. TV HBO 2

Elizabet Halsey (Kameron Diaz) juri bogate muškarce i daje otkaz u školi, u kojoj radi kao nastavnica, u namjeri da se uda za svog bogatog vjerenika. Međutim, on raskine vjeridbu i Elizabet se vraća u školu. Ona je neodgovorna, nekompetentna, puši marihuanu i ne posvećuje pažnju učenicima i kolegama, a na časovima učenicima pušta filmove. Zavidna nastavnica Ejmi Skvirel mrzi Elizabet i njih dvije međusobno se ne podnose. Kada se Elizabet upozna s nastavnikom na zamjeni Skotom Delakortom, otkrije da je on veoma bogat i počinje da flertuje s njim. Kasnije saznaje da Skot voli velike grudi i odlučuje da ugradi silikone. Potrebno joj je 10.000 dolara za implante i saznaje da nastavnik čiji učenici postignu najbolji rezultat na završnom ispitu dobija bonus od 5.700 dolara. Elizabet mijenja svoje ponašanje te počinje da uči svoje učenike i priprema ih za ispite. Međutim, Elizabet koristi neetičke metode da bi pobijedila na takmičenju, a Ejmi pokušava da dokaže da je Elizabet varala na ispitu...

Arogantni plejboj Leonardo unajmljuje samohranu majku Kejt da čisti njegovu jahtu i ubrzo je nepravedno otpusti. Kada on padne sa broda i doživi amneziju, Kejtin šef je ubijedi da se pretvara da je Leonardova supruga da bi mu se osvetila. U filmu „Moj lažni muž“, na TV HBO

Kejt (Ana Faris) je samohrana majka troje djece koja dobije posao da čisti luksuznu jahtu čiji vlasnik je Leonardo (Eudženio Derbez) – sebičan, razmaženi, bogati meksički plejboj. Nakon što nepravedno otpusti Kejt i odbije da joj plati, Leonardo padne sa broda tokom divlje žurke i probudi se bez sjećanja o tome ko je on. Da se osveti, Kejt se pojavi u bolnici i ubijedi zbunjenog Leonarda s amnezijom da su njih dvoje u braku. Dok Leonardo pokušava da se navikne na fizički rad i svoju novu porodicu, Kejt počinje da se pita koliko dugo će još moći da zavarava svog lažnog muža.

Televizijski kanal Cinemax priredio nam je film sa neobičnim scenarijem – „Strašilo“. Ona je vidarka, pustinjač, sveta budala i pijanica, koja je odavno digla ruke od sebe. Svi je izbjegavaju i plaše se, ali noću krišom svi hrle kod nje. Uostalom, samo ona umije da ih oslobodi bolesti.

U malom selu u hladnoj oblasti Jakutija, u Rusiji, zovu je jednostavno „Strašilo“. Ona je vidarka i pustinjač, božja luda. Ima nešto preko četrdeset godina. Ne zazire od alkohola. Nekad je ismijevaju, ponižavaju, vrijeđaju. Dugo je već ravnodušna prema sebi. Svi je izbjegavaju i plaše se, ali noću krišom svi hrle kod nje. Uostalom, samo ona zna da ih oslobodi bolesti. Za nju je to prokletstvo i svaki put se zakune da neće više pomagati ljudima, ali nikad ne može da ih odbije. Zna da će je taj dar uništiti za neko vrijeme, ali i dalje je ljudima jedina nada za spasenje.

Film „Ljubavne afere“, koji možete pogledati na televizijskom kanalu Cinemax 2, vodi nas u svijet neizvjesne i nepredvidive ljubavi.

Dok čeka da joj se partner pridruži na odmoru u selu, Dafni, u trećem mjesecu trudnoće, nalazi se u društvu njegovog rođaka Maksima. Tokom četiri dana, Dafni i Maksim se upoznaju i dijele veoma intimne priče koje ih zbližavaju...

Sve filmove i serije iz ponude m:tel IPTV-ja, pronađite u nekoj od m:tel videoteka.

ZVIJEZDA PONUDE

VIVO – PAMETNI TELEFONI ZA
NOVE ŽIVOTNE AVANTURE!

PIŠE:
IVA ĐUDUROVIĆ

X90 Series **5G**
Co-engineered with **ZEISS**

Pro Photography in Pocket

Želite li savršenu fotografiju, neograničenu zabavu ili bezbrižno korisničko iskustvo sa praktičnim funkcijama i baterijama koje traju, onda su novi Vivo telefoni X90 serije idealni saputnici za svaki dan.

Kompanija Vivo svakako nije „novi igrač“ na tržištu pametnih telefona, ali je njena zastupljenost na globalnom tržištu iz dana u dan u porastu. Bilo koja serija koja se u proteklom periodu našla na policama prodavnica širom svijeta, popularnost je zasluženom dobila zahvaljujući fantastičnim karakteristikama, elegantnom dizajnu i odličnom odnosu cijene i kvaliteta.

Vivo Y serija izdvojila se kao optimalna za sve starosne grupe korisnika, jer nudi izuzetne performanse u svakoj cjenovnoj kategoriji. Modeli ove serije pokazali su se kao izuzetno praktični za obavljanje više zadataka istovremeno i prebacivanje podataka između aplikacija.

Istovremeno, X90 serija pojavila se na tržištu konkurentna prema različitim segmentima. Želite li savršenu fotografiju, neograničenu zabavu ili bezbrižno korisničko iskustvo sa praktičnim funkcijama i baterijama koje traju, onda su novi Vivo telefoni X90 serije idealni saputnici za svaki dan.

32 MP+50 MP + 50 MP + 12 MP

Vivo X90 Pro je smartfon koji ima mnogo toga da ponudi, naročito zaljubljenicima u fotografiju. Zahvaljujući više nego dobitnoj kombinaciji kamera sa Zeiss potpisom, uz prekrasan dizajn, vrhunski kvalitet izrade i top performanse, nova Vivo X90 serija dobija značajnu prednost na tržištu.

Debljine 9,34 mm, ovaj model za nijansu je deblji od svog prethodnika, a zbog zakrivljenih ivica u rukama djeluje tanje. Osim toga, X90 Pro dolazi sa vrhunskim AMOLED ekranom dijagonale 6,78 inča, a HDR10+ sertifikat omogućio je da telefon besprijekorno radi i na platformama kao što je Netflix pružajući korisnicima impresivno iskustvo gledanja.

Sa novim modelom Vivo se odlučio na jednu veliku promjenu – upotrebu rješenja iz MediaTek-a, poput novog Dimensity 9200 procesora. Performanse su, zahvaljujući ovom procesoru, još jedno područje koje je X90 Pro diglo visoko na ljestvici telefona nove generacije. Uz to, posjeduje i 12 GB RAM-a i 256 GB interne memorije.

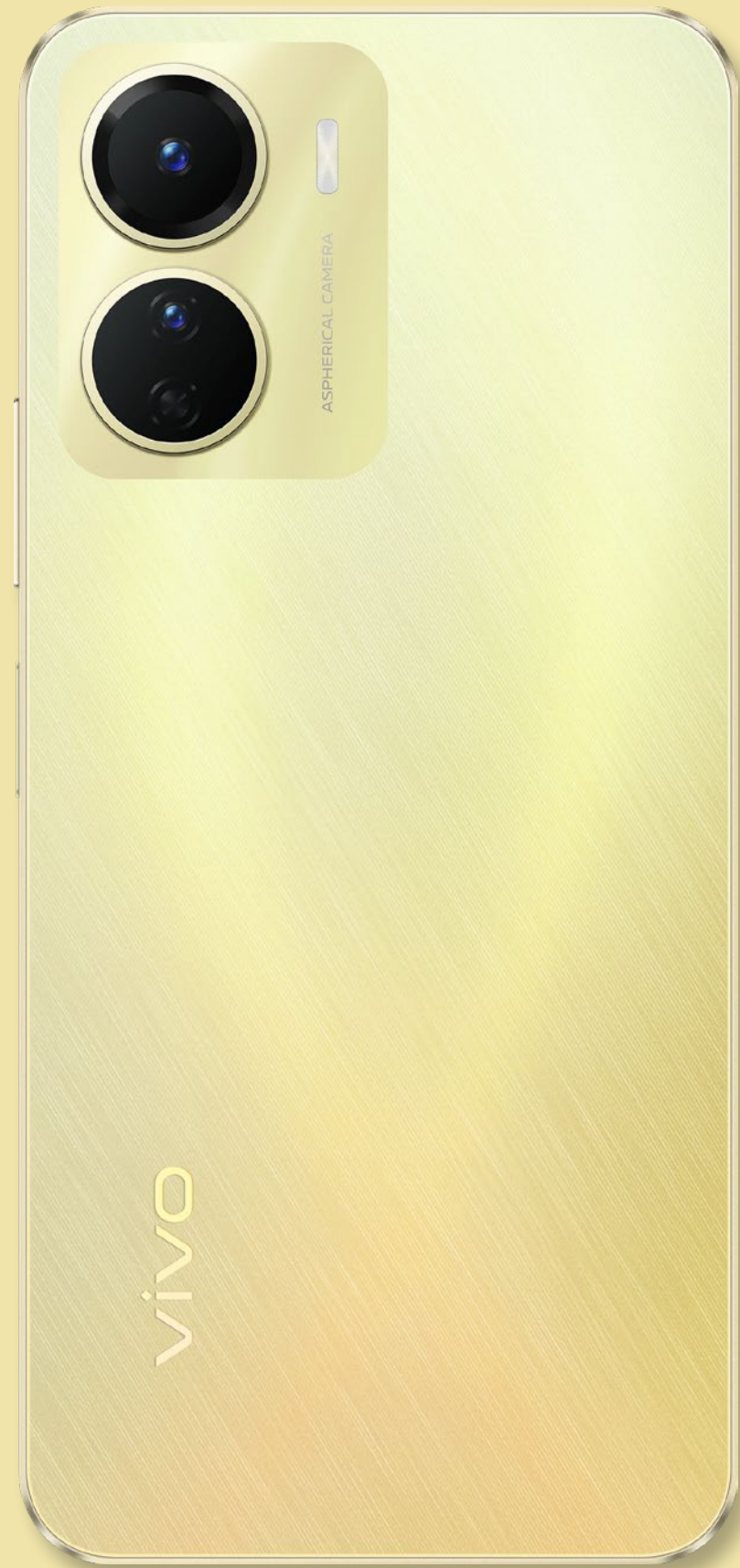
Istovremeno, sistem punjenja baterije do 50% za samo osam minuta, prednja kamera od 32 MP, glavna od 50 MP + 50 MP + 12 MP uz Zeiss optiku i Zeiss T* sloj, uključujući i 4K super-sensing „noćni“ vid, korisnicima pružaju snimanje briljantnih noćnih video-sadržaja i fotografija, a samorazvijeni V2 čip omogućio je novu generaciju algoritama detekcije pokreta.

Pored toga što ima senzor otiska prsta integrisan u displej, Vivo je X90 seriju dodatno zaštitio i Halo prstenom od nerđajućeg čelika na zadnjoj strani.

VIVO Y16: DOBAR, POUZDAN, PRISTUPAČAN

Vivo 16 je model iz Y serije namijenjen svima koji žele dobar, a pouzdan pametni telefon nižeg cjenovnog ranga.

Ovaj model može se pohvaliti 6,51-inčnim IPS LCD desplejom HD+ rezolucije, kao i popularnim MediaTek-ovim Helio P35 procesorom uz 4 GB RAM-a i 128 GB interne memorije. Radi na Android 12 operativnom sistemu, a korisnicima je na raspolaganju baterija od 5.000 mAh, koja podržava 10 W punjenje, dok se radi veće sigurnosti bočno nalazi čitač otiska prsta. Od značajnih specifikacija, ovaj model odlikuje i prednja kamera od 5 MP, dok je zadnja dvostruka – glavna od 13 MP glavna i dubinska (makro) od 2 MP.

VIVO Y36: ZA SVE ŽIVOTNE TRENUTKE

Y36 posjeduje odlične performanse zahvaljujući kojima korisnici nikada neće propustiti da zabilježe životne trenutke. S obzirom na to da ovaj model raspolaže sa 256 GB interne memorije, ima dovoljno prostora za aplikacije, video-snimke i fotografije.

Kao što je slučaj sa svim Vivo pametnim telefonima, Y36 dizajniran je da svakom korisniku omogući stvaranje „savršenog“ snimka, sa funkcijama koje čine snimanje videa i/ili fotografija zabavnim i jednostavnim. Na zadnjoj strani, sistem kamera kombinuje glavnu kameru rezolucije od 50 MP + 2 MP + 2 MP. Istovremeno, kompanija nije zaboravila ni ljubitelje selfija, te je ovaj model kreirala sa prednjom kamerom od 16 MP.

„Ultra O“ LCD ekran od 6,64 inča, sa rezolucijom od 1.080 x 2.388 i Android 13 operativni sistem doprinijeli su tome da je model Y36, uz pristupačnu cijenu, postao i ostao jedan od poželjnijih telefona današnjice.

Zašto odabrati neki od Vivo pametnih telefona iz naše ponude?

- **Vrhunske performanse kamere:** Pametni telefoni iz neodoljive Vivo serije poznati su po impresivnim mogućnostima kamere, uključuju napredne tehnologije kamere, kao što su senzori visoke rezolucije, višestruka sočiva i funkcije stabilizacije slike. Ako vam je fotografija važna, ovi telefoni mogu ponuditi zadovoljavajuće iskustvo produkcije.

- **Kvalitetan dizajn:** Vivo izuzetno obraća pažnju na dizajn i kvalitet izrade pametnih telefona. Često kombinuju elegantan i atraktivan dizajn s tankim profilima, metalnim ili staklenim tijelima i pažnjom posvećenom detaljima, što čini ove telefone vizuelno atraktivnim.

- **Vrhunska tehnologija ekrana:** Telefoni iz Vivo serije često imaju živopisne i visokokvalitetne ekrane. Neki

modeli nude AMOLED ili Super AMOLED panele, koji pružaju duboku crnu boju, žive boje i dobru rezoluciju. Ovo može poboljšati korisničko iskustvo, uključujući gledanje video-zapisa, igranje igrice i pregledanje sadržaja.

- **Inovativne funkcije:** Vivo je poznat po uvođenju inovativnih funkcija u svoje pametne telefone. Na primjer, bili su jedan od prvih proizvođača koji su ugradili senzore otiska prsta na ekranu i tehnologije brzog punjenja baterije. Ako ste ljubitelj inovacija, Vivo telefoni mogu ponuditi jedinstvene opcije.

- **Balans kvaliteta i cijene:** Vivo nudi pametne telefone u različitom cjenovnom rangu, s ciljem stvaranja dobrog odnosa između karakteristika, performansi i cijene. Ukoliko želite pametni telefon koji nudi dobre specifikacije i karakteristike po fantastičnoj cijeni, Vivo serija bi mogla ispuniti vaša očekivanja.

Za sve korisnike koji odaberu Vivo Y16 ili Y36 telefon iz naše ponude, pripremili smo i poklon – masku i zaštitno staklo, a model X90 Pro osiguravamo sa tri godine garancije. Ukoliko i vi želite neki od Vivo modela, posjetite mtel.ba ili bilo koje m:tel prodajno mjesto i izaberite smartfon nove generacije po svojoj mjeri.

PREPAID TURISTIČKI PAKET 100 GB

PUNO NETA ZA TURISTE
IZ CIJELOG SVIJETA

PIŠE:
RAJKA GLAMOČIKA

Za sve one koji planiraju posjetiti porodicu i prijatelje ili dolaze da se upoznaju sa ljepotama i turističkom ponudom Bosne i Hercegovine, kreirali smo turistički pripejd paket uz pomoć kojeg je moguće surfati i strimovati sadržaje u najboljoj mreži duže vremena.

Lijepa vijesti dolaze iz m:tel-a. Novi paket sa 100 GB mobilnog neta dostupan je širom BiH po cijeni od 35 KM, u trajanju sedam dana.

U sklopu pripejd paketa je 100 GB mobilnog neta, koji je gotovo nemoguće potrošiti. Produžite li boravak, tu su i dodatne internet tarifne opcije koje se mogu dokupiti putem servisa Moj meni birajući *100# ili korištenjem m:go aplikacije, koju možete preuzeti na Google Play Store-u, App Store-u ili Huawei AppGallery-ju.

Veliki broj festivala, sportskih i kulturnih manifestacija već je počeo, a tu su i praznici koje je najljepše provesti u krugu porodice i prijatelja. Ukoliko i ti planiraš da budeš u centru najbolje zabave, dođi i budi onlajn, šeruj, strimuj, postuj i poveži se sa prijateljima!

Za informacije o kupovini Turist paketa pozovi 066 260 000 ili paket potraži kod ovlaštenih m:tel prodavaca.

DOPUNA

PUNO NETA
ZA TURISTE IZ
CIJELOG SVIJETA!

100 GB

35 KM

M:tel

DIGITAL MASTER CLASS

PIŠU:
ANĐELIKA KONČAR I MILOVAN TATIĆ

**Digitalno doba zahtijeva 'digitalno' znanje –
m:tel ga daruje besplatno!**

Živimo u dobu sveopšte digitalizacije, dobu u kojem je tehnologija duboko ukorijenjena u svim segmentima našeg života, uključujući i način na koji vodimo posao. Zbog toga je razvijanje digitalnih vještina i znanja postalo imperativ za svaku kompaniju koja želi da bude konkurentna na tržištu.

U tom kontekstu, kompanija m:tel u okviru serije besplatnih stručnih predavanja po gradovima širom BiH održava posebno kreirane radionice i predavanja namijenjene upravo poslovnim korisnicima. Cilj ovih edukacija je da se poslovnim korisnicima, a posebno malim i srednjim preduzećima, pruže konkretno znanje i alati za unapređenje njihovog digitalnog poslovanja.

Stručni tim edukatora sa velikim praktičnim iskustvom iz oblasti digitalnog marketinga čine: Anđelika Končar i Milovan Tatić iz kompanije m:tel te Snježana Novaković i Stefan Ličina iz agencije Aquarius. Stručni tim potrudio se da se na što jednostavniji način poslovni korisnici upoznaju sa najnovijim trendovima u digitalnom marketingu, onlajn oglašavanju i predstavljanju na društvenim mrežama. Sve to rađeno je sa ciljem da se unaprijedi digitalna komunikacija sa klijentima i tržištem te da se kroz konkretan, iskren i stručan feedback poboljša poslovanje svake kompanije u domenu digitalnih kanala komunikacije.

Prva stanica Digital Masterclass-a bila je Prijedor, gdje su korisnicima iz ovog grada prezentovane osnove iz domena digitalnog marketinga. Zainteresovani su imali priliku da saznaju više o tome šta je to što omogućava bolju eksternu komunikaciju, kako se dublje upoznati sa tržištem te kako dobiti konkretan i stručan feedback za svoj rad.

Usljedile su stanice u Bijeljini, Doboju i Istočnom Sarajevu, gdje su nastavljena predavanja o važnosti digitalne transformacije, trendovima u digitalnom marketingu i načinima unapređenja poslovanja.

Ova „putujuća“ edukacija je još jedan indikator koliko je m:tel posvećen unapređenju poslovanja svojih korisnika, pružajući im konkretnu podršku u njihovom putu ka digitalizaciji. U pripremi su još dva grada – Mostar i Trebinje – i zato pratite m:tel da ne propustite ovu jedinstvenu priliku!

M:GO APLIKACIJA

– lakoća komunikacije

SVE MOGUĆNOSTI VAŠEG PAMETNOG TELEFONA

**Da li koristite sve
prednosti mobilnog
telefona?**

PIŠE:
RAJKA GLAMOČIKA

Ako još ne koristite m:go aplikaciju, vrijeme je da je instalirate i istražite sve mogućnosti koje ona pruža. Olakšajte svakodnevne rutine i koristite svoje dragocjeno vrijeme na najbolji način. Trebate li dodatne gigabajte mobilnog interneta, pretražiti imenik, platiti parking, dopuniti račun sebi ili drugome, dostavu računa putem e-maila ili još neki info tarifni dodatak, tu je **m:go aplikacija**.

Aplikacija m:go će vam pružiti brzi uvid u stanje vašeg računa, potrošnju mobilnog neta u m:tel mreži ili mrežama operatera Zapadnog Balkana. Ne brinite, u slučaju da potrošite mobilni internet, možete aktivirati dodatni internet i uživati u zabavi.

Isto tako možete koristiti popuste u romingu u sklopu opcije Moja roming tarifa u vidu razgovora, slanja SMS poruke, kao i korištenja interneta. **Aplikacija m:go** će vam omogućiti da lako uključite svoj trenutno isključeni broj, bez dužeg čekanja na evidentiranje uplate. Mnogo toga je moguće sa **m:go aplikacijom**. Imate li smetnju prilikom korištenja naših usluga, dovoljno je samo da je prijavite putem aplikacije i bićete pozvani u što kraćem roku.

Jedna od veoma olakšavajućih okolnosti u svakodnevici je i plaćanje parkinga na najjednostavniji način putem **m:go aplikacije**. Dovoljno je da unesete samo registarski broj vašeg automobila i moći ćete platiti parking u nekim gradovima u BiH.

Nismo pobrojali sve prednosti **m:go aplikacije**, to ostavljamo vama da istražujete nakon što je preuzmete. Ako imate dodatnih zahtjeva, na raspolaganju vam je korisnički centar m:tel-a 24 časa.

Aplikaciju m:go besplatno preuzmite na Google Play Store-u, App Store-u ili Huawei AppGallery-ju, a više o njoj pročitajte na **mtel.ba**.

NOVOSTI IZ SUPERNOVE

PIŠE:
DANIJELA MARINKOVIĆ ORLIĆ

Otvoreno novo prodajno mjesto Supernove u Banjaluci

Supernova je 13. aprila svečano otvorila novo prodajno mjesto u Bulevaru vojvode Stepe Stepanovića 59 A, u stambeno-poslovnim objektu „Casa Mia“. Novo prodajno mjesto na novoj atraktivnoj lokaciji u Banjaluci krasi moderno uređen enterijer, koji korisnicima i svim zainteresovanim građanima, uz profesionalno i ljubazno osoblje, pruža maksimalnu udobnost u prostoru i ugođaj u komunikaciji.

Supernova posjetila OŠ „Branko Ćopić“ u Prnjavoru - donacija i razgovor sa učenicima

U okviru programa podrške društveno odgovornim projektima Supernova je polovinom aprila bila sponzor Sajma inovacija „INOST mladih 2023“. Tim povodom direktor kompanije Supernova Dario Tučić, sa svojim saradnicima, posjetio je školu „Branko Ćopić“ u Prnjavoru, čiji su učenici osvojili zlatnu i srebrnu medalju na ovom sajmu. Supernova je prigodnim poklonima obradovala učenike, dok je kabinetu za informatiku uručila televizor radi lakšeg izvođenja nastave.

Radnici Supernove zasadili 300 sadnica crnog bora na planini Ljubić

Radnici Supernove su 22. aprila, na dan kada se u zemljama širom svijeta obilježava Dan planete, zasadili mlade sadnice crnog bora na planini Ljubić. U dogovoru sa Šumskom upravom Prnjavor, u akciji pošumljavanja na lokaciji Ravno brdo simbolično je zasađeno 300 borova, koliko je i radnika Supernove.

Najuspješnije žene u privredi i u Supernovoj

Privredna komora RS organizovala je 31. marta tradicionalnu manifestaciju „Izbor najuspješnijih u privredi Republike Srpske za 2022. godinu“, koja je održana u Kulturnom centru Banski dvor u Banjaluci. Naša kolegica Slađana Babić, direktorica Funkcije za marketing i prodaju kompanije Blicnet d.o.o. Banjaluka, dobila je priznanje u kategoriji Najuspješnije žene u privredi.

Super kafa sa korisnicima

Kroz projekat „Super kafa sa korisnicima“ organizovali smo nova druženja sa našim korisnicima.

Krajem aprila posjetili smo Cazin, sredinom maja bili smo u Gradišci, a krajem istog mjeseca stigli smo u sunčano Trebinje. Korisnici su imali priliku da čuju više informacija o našem brendu, aktuelnim akcijama, ponudama i popustima.

Tim „Čoko bananice“ pobjednik prvog Supernova Hackathona

Jednodnevno takmičenje u programiranju za mlade na temu digitalnog života stanara u stambenim zgradama, koje je održano 29. maja, organizovali su Supernova, Inovacioni centar Banjaluka, ETF i Savez studenata ovog fakulteta.

Rješenja je ocijenio stručni žiri Hackathona, u čijem sastavu su bili eksperti različitih oblasti: Dario Tučić, direktor Supernove, Zoran Đurić, dekan ETF-a, Drago Gverić, direktor ICBL-a, te Saša Burić i Ljubiša Udovčić, pomoćnik direktora za digitalnu transformaciju i direktor Funkcije za tehniku u Supernovoj.

Za glavnu nagradu od 2.000 KM i pobjednika Supernova Hackathona 2023 proglašen je tim „Čoko bananice“. Članovi pobjedničkog tima predstavili su način na koji može da izgleda život u zgradama potpomognut softverskim rješenjima koja podižu kvalitet upravljanja funkcionalnostima zgrade, saradnje i komunikacije stanara i administracije ZEV-a. Prvu nagradu uručio je Dario Tučić, direktor Supernove, koja je pripremila ovaj novčani fond.

Timovi „Drvosječe“, „Supernovak Đoković“ i „Cybersquad“ su, prema ocjeni žirija, bili podjednako uspješni u kreiranju digitalnog ZEV rješenja, te je svaki tim osvojio nagradu u protivvrijednosti od 700 KM. Nagradni fond obezbijedio je Inovacioni centar Banjaluka, a nagrade su timovima uručili Drago Gverić, direktor ICBL-a, Zoran Đurić, dekan ETF-a, i Dario Tučić, direktor Supernove.

Supernova Hackathon održan je na ETF-u u Banjaluci.

Za više informacija o ovom događaju posjetite web sajt www.supernovahackathon.com

DNEVNIK PRIJATELJSTVA

PIŠE:
SANDRA STANIĆ

Još jedno priznanje za društveno odgovorno poslovanje!

Tradicionalna manifestacija „Izbor najuspješnijih u Republici Srpskoj“ održana je u martu u Banskom dvoru, u Banjaluci, u organizaciji Privredne komore Republike Srpske.

Za 2022. godinu, kao naročito istaknutoj u sferi doprinosa razvoju korporativne društvene odgovornosti, i ovoga puta priznanje je dodijeljeno kompaniji m:tel. Nagradu je u ime kompanije primio Milosav Parezanović, izvršni direktor za prodaju.

U prethodnoj godini m:tel je nastavio da pomaže zajednici, odnosno svima kojima je pomoć bila potrebna u Republici Srpskoj i cijeloj BiH kroz akciju „Niste sami, imate prijatelje“, koja je pokrenuta 2021. godine i aktuelna je do danas.

Kao i svih prethodnih decenija, i u 2022. godini kompanija je podržavala humane projekte, obrazovne ustanove i aktivnosti u promociji znanja, ustanove kulture i manifestacije koje su od značaja za zajednicu, kao i sportske događaje i klubove.

„Niste sami, imate prijatelje“

Prijedoru dječije igralište – donacija kompanije m:tel
Generalna direktorka m:tel-a Jelena Trivan, 13. juna posjetila je Prijedor, predavši Gradu Prijedoru, odnosno svim građanima ovog grada, novo dječije igralište na korištenje. Donacija dječijeg igrališta u Prijedoru je još jedna u nizu koje je m:tel realizovao s ciljem podrške zajednici i najmlađima, a za izgradnju konkretno ovog igrališta izdvojeno je više od 80.000 KM.

Simbolično, puštanjem balona zajedno sa mališanima koji su prisustvovali otvaranju igrališta, Jelena Trivan je i zvanično predala igralište Gradu Prijedoru te je ovom prilikom izjavila: „Kao što znate, pokrenuli smo akciju darivanja školskih i dječijih igrališta različitim opštinama, danas je na redu Prijedor. Napravili smo jedno, čini mi se, svjetski lijepo igralište za djecu Prijedora, na kojem bi pozavidio svaki veliki grad i nadam se da će ona u tome uživati.“

Gradonačelnik Prijedora Slobodan Javor ovom prilikom istakao je da je ovo zasigurno jedan od najozbiljnijih i najskupljih projekata te da kompanije poput m:tel-a i drugih firmi koje su društveno odgovorne, žele lokalnoj zajednici da pokažu da su tu, da su uz sugrađane.

Kao i u drugim gradovima kojima je m:tel darovao dječija igrališta, sve igračke koje se nalaze na prilagođenoj sigurnosnoj podlozi atestirane su u skladu sa evropskim standardima i bezbjedne su za igru. Mališani iz prijedorskog naselja Kokin grad sada mogu da uživaju u spravama za igru, kulama, toboganima, penjalicama i tunelima, a tu su i ljuljaške i njihalice, klackalice i igra 'školice' na podlozi... Svakako, postavljene su i klupe za njihove roditelje, a izgrađena je i česma.

Poklon m:tel-a – automobil za ambulante porodične medicine

U okviru akcije „Niste sami, imate prijatelje“ doniran je automobil za potrebe ambulanta porodične medicine za mjesta Piskavica, Verići i Potkozarje. Nikola Tacić, izvršni direktor za korporativne poslove kompanije m:tel, zajedno sa saradnicima, 11. maja posjetio je mjesto Piskavica, pored Banjaluke, doniravši vozilo za potrebe ambulanta porodične medicine mjesnih zajednica Piskavica, Verići i Potkozarje.

U navedenim mjesnim zajednicama registrovano je 4.000 korisnika u tri ambulante porodične medicine, ali nijedna od njih nema laboratoriju. Stoga, donirano vozilo predstavlja veliku pomoć za stanovnike ovog kraja. Plan Doma zdravlja, kojim bi se umnogome olakšala briga o pacijentima, uključivao bi terenski rad uzimanja uzoraka krvi i njihov transport do banjalučke laboratorije.

Primopredaji vozila prisustvovao je i gradonačelnik Banjaluke Draško Stanivuković, koji je zahvalio kompaniji m:tel na već tradicionalnom prijateljstvu koje pokazuje dobrim djelima.

U ime ambulanta porodične medicine u Piskavici, Verićima i Potkozarju, ključeve automobila primila je direktorka Doma zdravlja Banjaluka Nevena Todorović, a svoju zahvalnost nisu krili ni zaposleni u Ambulanti porodične medicine u Piskavici, koji su naglasili da je ovo mnogostruka pomoć za stanovnike ovog kraja. Kako su naglasili, pored toga što će pacijentima biti lakše da obave potrebne pretrage, a da ne putuju 30 km do grada, transport uzoraka koji će biti organizovan ovim vozilom doprinijeće i smanjenju gužve u centralnim laboratorijama u gradu.

Donacije u službi humanosti

Da kompanija m:tel nesebično pruža pomoć svima kojima je ona potrebna, dokaz su donacije svim kategorijama stanovnika, odnosno starosnim grupama. S tim u vezi, između ostalog, Domu za starija lica iz Prijedora donirana je računarska oprema koja je potrebna za obavljanje svakodnevnih aktivnosti u Domu. Takođe, Udruženju „A i R“ iz Sarajeva, koje vodi Dnevni centar za osobe sa demencijom i koji predstavlja program postdijagnostičke podrške ovim osobama, kompanija m:tel je realizovala donacije potrebne tražene opreme.

Takođe, predstavnici kompanije m:tel su, 6. aprila ove godine, posjetili i Specijalnu bolnicu za hroničnu psihijatriju u Modriči, kako bi ovoj ustanovi uručili donaciju za koju iz ustanove navode da bi pacijentima pomogla da bolnicu prilagode ugođaju porodične zajednice. Riječ je o novom televizoru koji će zamijeniti jedan od starih i dotrajalih takvih uređaja u bolnici.

Kako bi olakšali boravak pacijentima oboljelim od malignih bolesti za vrijeme primanja onkološke terapije u trebinjskoj bolnici, predstavnici kompanije m:tel su u okviru humanitarne akcije „Niste sami, imate prijatelje“ donirali tri televizora ovoj ustanovi. Ovo nije prvi put da kompanija m:tel pomaže ovoj zdravstvenoj ustanovi, kojoj je i u prošlosti donirao vrijednu opremu kako bi se obezbijedili što bolji uslovi za pacijente ove bolnice, ali i zdravstvene radnike koji u njoj rade.

U nizu donacija za one kojima je pomoć neophodna, kompanija m:tel obezbijedila je dio sredstava za organizaciju Trećeg međunarodnog druženja djece sa posebnim potrebama i njihovih roditelja pod nazivom

„Svi smo mi dio vas“. Ovo druženje organizuje Udruženje za pomoć mentalno nedovoljno razvijenim licima Gradiška, a ove godine održano je 22. i 23. aprila.

Kako bi pomogao djeci i mladima sa poteškoćama u razvoju iz Kosovske Mitrovice, m:tel je donirao sredstva za ugradnju lifta i opremanje Dnevnog centra „Podrži me – 9. januar“ u ovom gradu. Ovaj projekat započet je još 2019. godine, a ovo će biti prvi objekat ovakve vrste za djecu i mlade na Kosovu i Metohiji.

Kompanija m:tel, kao članica AmCham-a BiH, učestvovala je i u humanitarnoj akciji u kojoj je Odjeljenju dječije hematoonkologije Univerzitetskog kliničkog centra Republike Srpske donirana medicinska oprema koja će ljekarima omogućiti da pravovremeno i adekvatno intervenišu u procesu medicinskog zbrinjavanja djece koja boluju od karcinoma. Pokretač humanitarne akcije je AmCham BiH, a u akciji je učestvovalo više od 35 kompanija iz BiH, kao i brojne kompanije sa sjedištem u Banjaluci.

Škole u Prijedoru i Prnjavoru dobile računarsku opremu i namještaj

Predstavnici kompanije m:tel posjetili su Prijedor i Prnjavor kako bi uručili donacije računarske opreme i kancelarijskog namještaja osnovnim školama „Desanka Maksimović“ Prijedor i OŠ „Branko Ćopić“ Prnjavor.

Takođe, za potrebe Osnovne škole „Vuk Stefanović Karadžić“ u Kozarskoj Dubici, m:tel je obezbijedio smart televizor, a Osnovnoj školi „Jovan Cvijić“ iz Banjaluke doniran je kancelarijski namještaj – ormari, stolovi i stolice, koji je ovoj školi bio neophodan za redovno odvijanje nastave.

Paketi pomoći za Vukosavlje

Centar za socijalni rad Vukosavlje, povodom Međunarodnog dana porodice, koji se obilježava 15. maja, pokrenuo je akciju prikupljanja paketa pomoći za najugroženije porodice ove opštine. Stoga je kompanija m:tel, i ovoga puta, posjetila Vukosavlje kako bi odnijela 30 paketa pomoći socijalno ugroženoj kategoriji stanovništva ove opštine. U okviru akcije „Niste sami, imate prijatelje“, kompanija m:tel je i u prethodnoj godini donirala pakete hrane i higijenskih proizvoda Centru za socijalni rad Vukosavlje za potrebe njegovih štićenika.

Posjeta i pomoć za bihaćko-petrovački kraj

Pred najradosniji hrišćanski praznik Vaskrs, generalna direktorka kompanije m:tel Jelena Trivan, sa svojim saradnicima, obišla je manastir Rmanj u Martin Brodu. Ovo je bila prilika da posjeti i Eparhiju bihaćko-petrovačku sa sjedištem u Bosanskom Petrovcu, te povratnike koji žive u okolnim selima, uručivši im 50 paketa hrane i proizvoda za higijenu.

Na posjetu manastiru Rmanj odlučili su se na molbu i poziv episkopa bihaćko-petrovačkog Sergija, kojem je ovom prilikom Jelena Trivan uručila i donaciju za potrebe dovršetka obnove i izgradnje manastira Rmanj te proslave jubileja 580 godina postojanja ovog manastira.

Tokom ove posjete, direktorka Jelena Trivan obišla je i nekoliko porodica ovoga kraja, između ostalih baku Miku Karanović, koja živi sama u teškim uslovima. Svoje obećanje baki Miki direktorka Trivan je i ispunila te su je predstavnici kompanije m:tel ponovo posjetili u selu Malo Očijevo kako bi joj donijeli ogrev za hladne prolječne dane.

Poruka ove humane akcije je da se i na ovaj način stavi do znanja narodu koji ovdje živi da je m:tel s njima i da, ma koliko im bilo teško, uvijek imaju osjećaj da nisu sami i da nisu zaboravljeni.

Dječiji sajmovi u Banjaluci i Istočnom Sarajevu

Maj su obilježili dječiji sajmovi u dva grada – Banjaluci i Istočnom Sarajevu. Kompanija m:tel bila je ponovo ponosni prijatelj ovih manifestacija. Dječiji sajam i ove godine donio je raznovrsne sadržaje za djecu i cijelu porodicu i okupio brojne izlagače i posjetioce.

U Banjaluci i Istočnom Sarajevu, na godišnjoj porodičnoj manifestaciji – sajam za djecu i porodicu, posjetioci su tokom dva sajamska dana mogli da učestvuju u edukativnim, ali i zabavnim radionicama i mnogobrojnim drugim sadržajima. Svakako, i ove godine upriličen je bogat program u kojem su učestvovali mališani iz vrtića, osnovnih škola, plesne grupe i kulturno-umjetnička društva... U m:tel kutku, kao i prethodnih godina, za mališane je ova kompanija obezbijedila sjajan zabavni sadržaj i pregršt poklona.

Zahvaljujući upravo društveno odgovornim kompanijama, kakva je kompanija m:tel, ulaz za sve posjetioce bio je i ove godine besplatan.

Đurđevdanski festival

I ove godine, m:tel je podržao „Đurđevdanski festival“, učestvujući tako u održavanju ovog, 29. međunarodnog festivala dječije pjesme, na kojem je nastupila 21 đurđevdanska zvjezdica izvedeći 18 autorskih kompozicija, premijerno izvedenih u direktnom prenosu na program RTRS-a.

Za ovih 29 godina održavanja festivala, napisano je više od 500 kompozicija te je na njemu nastupilo više od 550 mališana.

Poklon za najboljeg

Nakon uspješno održanog državnog App takmičenja u izradi aplikacija za mobilne uređaje, koje za učenike srednjih škola već šest godina zaredom organizuje kompanija m:tel, najboljih pet timova imalo je priliku da učestvuje na Regionalnom app izazovu u organizaciji Telekom Srbija grupe. A, među najboljim aplikacijama ovogodišnjeg Regionalnog app izazova izdvojila se

aplikacija srednjoškolca iz Tehničke škole Gradiška Kenana Mahmutagića. Zaslužen je osvojio prvo mjesto na ovom takmičenju.

Upravo to je bio razlog da predstavnici kompanije m:tel posjete Tehničku školu u Gradišci kako bi Kenanu i njegovom mentoru prof. Mladenu Vidoviću dodijelili vrijednu informatičku opremu – laptope. Aplikacija „Digitalna farma“, koju je Kenan predstavio na takmičenju, povezuje moderne tehnologije i poljoprivredne poslove i korisniku nudi da unaprijedi svoj rad i produktivnost na farmi. Aplikacija ima oko 20 funkcionalnosti, koristi IoT tehnologiju za praćenje vlažnosti zemljišta, temperature vazduha i količine vode u plastenicima, nudi savjete o korištenju pesticida, omogućava razmjenu iskustava između korisnika i druge opcije.

Kenan Mahmutagić je kao srednjoškolac svake godine učestvovao na m:tel App takmičenju donoseći aplikacije koje su uvijek bile među pet najboljih na državnom takmičenju. Njegov rad, konstantni napredak i iskustva iz prethodnih godina doveli su ga do pobjede u finalnom dijelu.

Dragi gosti u posjeti m:tel-u

Grupa učenika četvrtog i petog razreda Osnovne škole „Nikola Tesla“ iz Banjaluke izrazila je želju da posjetom m:tel-u na simboličan način obilježi Svjetski dan telekomunikacija i informacionog društva, koji se obilježava 17. maja.

Predstavnici m:tel-a iz različitih sektora pripremili su prezentaciju usluga i servisa kompanije, prilagođenu

uzrastu školaraca, s akcentom na bezbjedno korištenje interneta kod djece i omladine. Osnovci su pokazali zavidno znanje o ovoj tematici, a zanimalo ih je mnogo toga o aplikacijama, telefonima, romingu, internetu, televiziji, bezbjednosti, hakovanju, radu operatera i slično. Pokazali su takođe interesovanje o radnom okruženju velikog sistema kakav je m:tel.

Zajedno sa svojim učiteljima, poklonili su m:tel-u prigodne crteže i zahvalnicu sa porukom da ostajemo prijatelji i da će neki od njih, kada porastu, takođe dočekivati goste i predstaviti uspješnu kompaniju, kakva je m:tel.

Prijateljstvo koje traje 25 godina

Koncertom Gudačkog orkestra Narodnog pozorišta Republike Srpske, u ponedjeljak, 5. juna, svečano je otvoren 25. Teatar fest „Petar Kočić“.

Ovogodišnje izdanje Teatar festa održava se pod sloganom „Između snoviđenja i realnosti“, sa pet predstava u takmičarskom programu koje je odabrala selektorka festivala Slađana Zrnić, glumica i prvakinja Narodnog pozorišta Republike Srpske.

Publika je tokom takmičarskog dijela festivala mogla da pogleda bogat repertoar predstava pozorišta iz Beograda, Niša, Podgorice te Sarajeva.

Ovogodišnji Teatar fest trajao je do nedjelje, 11. juna, kada su proglašeni najuspješniji ansambl i pojedinci, a Narodno pozorište iz Beograda u čast nagrađenih izvelo je operu „Deca“. Ove godine najboljom predstavom proglašena je „Uspavanka za Aleksiju Rajčić“, u produkciji Narodnog pozorišta u Beogradu i Fondacije „Novi Sad – prestonica kulture“, a domaćin ove predstave bila je kompanija m:tel.

Run&More Weekend

Banjaluka je krajem maja ponovo bila domaćin šestog „Run&More Weekend“ -a. I ovoga puta m:tel je podržao ovaj festival sporta, muzike i zabave, koji je okupio veliki broj učesnika iz zemlje, regiona i cijelog svijeta. U trkama su učestvovali i predstavnici kompanije m:tel, njih 38.

Centralni događaj i nosilac identiteta ove manifestacije je „m:tel RMC Banjaluka polumaraton“, koji izaziva najviše pažnje učesnika trke iz cijelog regiona. Kompanija m:tel je generalni sponzor ove značajne trke, dajući tako doprinos razvoju i afirmaciji sportske kulture i povezivanju ljudi različitih podneblja. Pobjednik u muškoj konkurenciji „m:tel RMC Banjaluka polumaratona“ je Kenijac Albert Kipkorir Tonui.

Fudbal u škole

Završni turnir premijernog izdanja akcije „Fudbal u škole“, u organizaciji Fudbalskog saveza Republike Srpske, održan je u Banjaluci, u Sportskoj dvorani „Kampus“ Banjalučkog univerziteta. Učestvovali su učenici četvrtog, petog i šestog razreda, a takmičenje je bilo održano pod motom „Zdravo dijete, zdrava škola“

u obje konkurencije. Najboljim ekipama dodijeljeni su pobjednički pehari i medalje.

Projekat „Fudbal u škole“ podržala je kompanija m:tel, generalni sponzor Fudbalskog saveza Republike Srpske, koja je za ekipe učesnice obezbijedila prigodne pakete, dok su dvije škole s Kosova i Metohije dobile posebne poklone kao uspomenu na učešće na ovom takmičenju.

Svečano otvorene Sportske igre mladih u Bosni i Hercegovini

U Novom Travniku, 13. juna, svečano su otvorene 13. Sportske igre mladih u Bosni i Hercegovini te je ovom prilikom organizovan i Dan sporta za 1.500 najmlađih osnovaca iz ovog grada.

Sportske igre mladih će se organizovati u 46 gradova BiH, učesnici će se takmičiti u 10 sportskih disciplina, a veliko finale ovih igara održaće se u Sarajevu, od 4. do 6. jula ove godine. Ova sportsko-zabavna manifestacija ponudiće djeci i mladima fantastične sportske sadržaje, ali što je najvažnije, omogućiće im prostor i zdrav ambijent za druženje.

U ime kompanije m:tel, ponosnog sponzora najvećih kulturnih i sportskih manifestacija, kao i Sportskih igara mladih, svečanom otvaranju prisustvovao je izvršni direktor za prodaju Milosav Parezanović.

Učesnike igara očekuje 100 dana takmičenja, druženja i zabave. Neka igre počnu i neka se rađaju nova prijateljstva!

BEZBJEDNOST DJECE NA INTERNETU

Zlatno pravilo: edukujmo prvo sebe da bismo edukovali djecu!

Internet je u 21. vijeku postao suštinski neophodan faktor za funkcionisanje društva. On je odličan alat za učenje i zabavu, ali kao i sve druge stvari na svijetu, može da se zloupotrijebi i tako nanese ozbiljnu štetu, kako odraslama, tako i djeci. Roditelji sve češće govore o negativnom uticaju interneta na psihičko, emocionalno i fizičko zdravlje djece i ukazuju kako sati provedeni na ovom mediju odvlače djecu od aktivnosti i njihovih obaveza u stvarnom svijetu. Generacija Z svoje slobodno vrijeme češće provodi onlajn, a „stvarnu“ komunikaciju sve više zamjenjuje virtuelnom.

Da biste osigurali bezbjedan prostor na mreži, nudimo vam pet savjeta za onlajn zaštitu najmlađih:

1. EDUKUJTE PRVO SEBE

Prije samog podučavanja djece o bezbjednosti na internetu, potrebno je edukovati se i dodatno se informisati. Postoji mnogo opasnosti povezanih sa internetom kojima su djeca svakodnevno izložena. Bez potpune slike o izazovima koji su prisutni u digitalnom svijetu, teško je zaštititi one najranjivije, odnosno djecu.

Najveći neprijatelji na internetu definitivno su osobe koje djeca ne poznaju. Dječija naivna priroda može biti osnova za niz negativnih posljedica, lični podaci poput korisničkog imena, lozinke, broja bankovnog računa ili mjesta boravka djeteta mogu biti ugroženi i narušiti njegovu sigurnost.

Brzi razvoj digitalne kulture revolucionarno je unaprijedio način na koji komuniciramo, povezuje se i na koji se izražavamo. Iako je ova digitalna međusobna povezanost donijela brojne prednosti, ona je, prevazilazeći fizičke granice, takođe obezbijedila prostor za okrutnost i zlostavljanje.

Za razliku od tradicionalnog nasilja, koje je karakteristično za škole i lokalne zajednice, elektronsko nasilje proširuje svoj domet u virtuelni prostor, pojačavajući svoj uticaj na žrtve.

Edukacija omogućava roditeljima, starateljima, ali i obrazovnom kadru da ličnim primjerom ukažu djeci na siguran način upotrebe interneta.

ŠTO PRIJE SA DJECOM
ZAPOČNEMO RAZGOVOR O
BEZBJEDNOSTI NA INTERNETU,
TO ĆE REZULTATI KROZ
ODRASTANJE BITI USPJEŠNIJI.

PIŠU: LANA OSTOJIĆ I
GORANA JOVIĆ

Pažljivo dijelite podatke

U doba kada informacije imaju ogromnu vrijednost, od suštinske je važnosti da vodimo računa o podacima koje dijelimo na mreži. Selektivnim odabirom informacija koje otkrivamo na internetu, možemo značajno smanjiti šanse za kršenje privatnosti. Zapamtite, svaki dijeljeni podatak doprinosi vašem digitalnom identitetu. Digitalni identitet se odnosi na informacije, podatke i tragove koje pojedinac ili organizacija ostavljaju na internetu i digitalnim platformama. To je virtuelna reprezentacija identiteta u digitalnom svijetu.

Učvrstite svoju lozinku

Jedan od najjednostavnijih, ali najefikasnijih načina da ojačate svoju bezbjednost na mreži je kreiranje jakih, jedinstvenih lozinki. Izbjegavajte predvidive kombinacije i odlučite se za lozinku koja uključuje mješavinu velikih i malih slova, brojeva i specijalnih znakova. Na taj način značajno smanjujete rizik od kršenja podataka i krađe identiteta. Zajedno sa djetetom odaberite jaku lozinku koja je jedinstvena. Naglasite važnost da se lozinka ne bazira na lako dostupnim informacijama poput imena ili datuma rođenja. Umjesto da samo postavite lozinku djetetu, uključite ga u proces kako bi se osjećalo odgovornim i naučilo važnost sigurnosti. Važno je naučiti dijete kako da sigurno pohrani svoju lozinku te da je ne smije dijeliti sa drugima.

Upravljajte postavkama društvenih medija

Platforme društvenih medija igraju značajnu ulogu u našim digitalnim životima, nudeći mogućnosti za povezivanje i samoizražavanje. Međutim, ključno je da preuzmete kontrolu nad svojim digitalnim identitetom tako što ćete upravljati podešavanjima naloga. Uvjerite se da vaša podešavanja privatnosti ograničavaju vidljivost vaših ličnih podataka samo na one kojima vjerujete. Redovno pregledajte i ažurirajte svoja podešavanja da biste se prilagodili razvoju politike privatnosti i zadržali kontrolu nad tim ko može da pristupi vašem profilu i objavama. Tako što ćete primijeniti ove savjete, pokazaćete djetetu na sopstvenom primjeru

najbezbjedniji način korištenja društvenih mreža. U komunikaciji sa djetetom važno je objasniti da javni društveni nalog može dovesti do niza nepovoljnih okolnosti koje mogu ugroziti njegovu bezbjednost.

Roditeljski nadzor

Kao odgovorni digitalni građani, od suštinskog je značaja da ostanemo u toku sa onlajn iskustvima naše djece. Upoznavanjem sa sadržajem kojim se bave, možemo aktivno učestvovati u njihovom digitalnom životu i ponuditi smjernice kada je to potrebno. Ovakav pristup omogućava otvorenu komunikaciju i pruža priliku za edukaciju o bezbjednosti na mreži.

2. KORISTITE POZITIVAN PRISTUP ZASNOVAN NA OSNAŽIVANJU

Iako digitalni svijet može biti opasan, ne mora da bude i zastrašujući. Negativan prikaz interneta nije sjajan pristup za osiguravanje bezbjednosti djece. Iako ne smijemo izbjegavati činjenicu da opasnosti na internetu postoje, način na koji ukazujemo na te opasnosti ne treba da bude zastrašujući. Umjesto toga, fokusirajte se na edukovanje djece o potencijalnim opasnostima na internetu i koracima koji vode do njihove sigurnosti.

Stalnom edukacijom djeci pružamo šansu da postanu svjesna potencijalnih prijetnji te da sama preduzmu potrebne mjere zaštite. Takođe, nemojte pretpostavljati šta djeca znaju o bezbjednosti na mreži, umjesto toga razgovarajte sa djecom i tako pomozite da bolje razumiju digitalni svijet.

Ova vrsta proaktivnog pristupa može pomoći u izgradnji povjerenja između djeteta i odrasle osobe. Diskusija o internet bezbjednosti zahtijeva više od jednosmjernog razgovora – obje strane moraju biti svjesne opasnosti, ali i odgovornosti koje internet donosi.

3. Osigurajte bezbjedno okruženje

Čak i ako koristite pristup zasnovan na osnaživanju,

i dalje je vjerovatno da će dijete napraviti grešku i tako ugroziti svoju, ali i tuđu bezbjednost. U slučaju ovog scenarija potrebno je biti osoba u kojoj dijete vidi sigurnost, kako bi vam se obratilo za pomoć. Pored ukazivanja na opasnosti onlajn aktivnosti, uvjerite ih da ćete biti tu za njih ako se nađu u nezgodnoj situaciji.

Povremeno provjeravajte ponašanje djeteta na mreži i držite se postavljenih pravila pri korištenju interneta, ali takođe budite spremni da razgovarate o promjenama i kompromisima koji dolaze sa odrastanjem.

4. INVESTIRAJTE U ALATE ZA DIGITALNU BEZBJEDNOST

Podučavanje djece o digitalnoj bezbjednosti je važno, ali takođe je korisno postaviti zaštitne sisteme ili uložiti u alate za bezbjednost na mreži. U današnjem digitalnom dobu, gdje su djeca sve više izložena raznim opasnostima na internetu, dodatni nivo bezbjednosti onlajn prisustva postaje neophodan. Srećom, postoje mnogi bezbjednosni alati i mjere koje možete preduzeti kako biste zaštitili svoju djecu od potencijalnih prijetnji.

Jedan od prvih koraka koje možete preduzeti je instalacija antivirusnog softvera na uređajima koje vaša djeca koriste. Ovi programi pružaju zaštitu od zlonamjernog softvera, hakera i drugih sajber napada. Redovno ažuriranje antivirusnog softvera i skeniranje uređaja mogu pomoći u otkrivanju i uklanjanju potencijalnih prijetnji.

VPN (Virtual Private Network) je još jedan koristan alat za bezbjednost na mreži. VPN šifrira podatke i omogućava sigurnu komunikaciju između uređaja i internet mreže. Korištenje VPN-a može pomoći u zaštiti privatnosti vaše djece, osiguravajući im anonimnost i sprečavanje neovlaštenog pristupa njihovim ličnim podacima.

Blokatori sadržaja su još jedan koristan alat za bezbjednost na mreži. Oni blokiraju pristup neprikladnom ili neželjenom sadržaju na internetu. Možete koristiti razne softvere i aplikacije za blokiranje određenih

kategorija veb-stranica, što je posebno korisno za mlađu djecu koja još nisu svjesna neprikladnih sadržaja.

Anonimni veb-pretraživači takođe mogu pomoći u zaštiti privatnosti i bezbjednosti na mreži. Ovi pretraživači skrivaju IP adresu i šifriraju podatke, čineći teškim praćenje ili prikupljanje podataka o korisniku.

5. UČITE RJEČNIK DIGITALNE BEZBJEDNOSTI

Ako podučavate djecu o digitalnoj bezbjednosti, potrebno je da koristite rječnik koji je prilagođen životu u digitalnom okruženju. Iako djeca možda ne razumiju kako se svi ovi pojmovi odmah uklapaju, važno je razgovarati o njima.

Za početak, naučite pojmove digitalne bezbjednosti kao što su:

- **Digitalni kriminal** – onlajn ilegalne aktivnosti
- **Digitalni otisak** – podaci iz istorije onlajn aktivnosti koji se mogu pratiti, nadgledati i čuvati
- **Šifrovanje** – kodni sistem koji se koristi za zaštitu informacija tokom korištenja mreže
- **Zaštitni zid** – sistem dizajniran da spriječi neovlašteni pristup
- **Haker** – osoba koja provaljuje računarsku mrežu
- **Internet** – svjetski sistem računarskih mreža
- **Internet provajder** – kompanija koja pruža internet usluge
- **IP adresa** – identifikacioni broj koji je dodijeljen svakom elektronskom uređaju
- **Modem** – uređaj koji omogućava pristup internetu
- **Ruter** – mrežni uređaj u obliku male kutije koji povezuje sve elektronske uređaje na jednom mjestu i omogućava im da se pridruže istoj mreži
- **Virus** – vrsta zlonamjernog softvera koji može da ošteti i uništi mrežne sisteme

Digitalni svijet će nastaviti da se razvija, a njegova uloga u životu naše djece će postajati sve bitnija. Bilo da koriste internet za pomoć pri učenju ili za zabavu, veoma je bitno da ih edukujemo na vrijeme.

Edukovanjem sebe, čineći da proces učenja bude zanimljiv, i pružanjem konkretnih informacija, osiguravamo, kako digitalnu, tako i društvenu sigurnost.

AUTENTIFIKACIJA BEZ LOZINKE

PIŠE:
SRĐAN BJELIĆ

U današnje vrijeme, kada sve više informacija koristimo i obrađujemo na internetu, a sve nas više koristi različite platforme, bezbjednost informacija postaje sve važnija tema. Jedan od glavnih načina zaštite „digitalnih“ informacija su lozinke koje se koriste za autentifikaciju, ali postoje i druge metode autentifikacije koje su isto pouzdane, a mogu biti praktičnije i sigurnije za upotrebu. Lozinke su danas jedan od glavnih načina zaštite informacija

i njihova važnost ne može se zanemariti prilikom svakodnevnog korištenja na internetu. Međutim, lozinke nekada nisu savršene i postoje brojni načini na koje mogu biti ugrožene. Prvenstveno korištenje slabo osmišljenih lozinki, zatim, ponavljanje istih lozinki na različitim platformama i upotreba javno dostupnih računara za prijavu na lične naloge mogu značajno smanjiti sigurnost ličnih korisničkih naloga. Tradicionalno, autentifikacija se odvija putem kombinacije korisničkog imena i lozinke, ali

taj pristup ima svoje nedostatke, uključujući česte napade hakera, phishing kampanje i krađe identiteta.

Zbog toga se danas sve više razvijaju i primjenjuju alternativne metode autentifikacije koje bi mogle zamijeniti tradicionalne lozinke u budućnosti.

Jedna od takvih metoda je autentifikacija bez lozinki. Ova metoda se oslanja na druge načine identifikacije korisnika, poput biometrije, pametnih kartica ili mobilnih uređaja. Biometrijska autentifikacija koristi jedinstvene karakteristike korisnika, poput otiska prsta, lica ili glasa, kako bi ih prepoznala i omogućila pristup korisničkom računu. Pametne kartice i mobilni uređaji također mogu biti korišteni za autentifikaciju, a korisnik ih može nositi sa sobom kao zamjenu za tradicionalne lozinke.

Ova nova metoda autentifikacije donosi brojne prednosti za korisnike. Korištenje biometrije ili pametnih kartica značajno smanjuje rizik od krađe identiteta i hakovanja naloga, jer se korisnik ne mora brinuti o tome da li je njegova lozinka dovoljno jaka ili se može lako pogoditi.

01011000010100101010

Dodatno, ova metoda je praktičnija za korištenje, jer korisnik ne mora pamtit i složene lozinke ili brinuti se o njihovom sigurnom čuvanju. Postoje i određeni izazovi u primjeni ove metode. Biometrija može biti skupa za implementaciju, a postoje i zabrinutosti u vezi sa bezbjednošću biometrijskih podataka koji se prikupljaju i skladište.

Jedan od najnovijih trendova u autentifikaciji bez lozinki je tzv. FIDO2 standard, koji koristi javno-privatni ključ kako bi se omogućio pristup računu. Kada se korisnik prijavi na svoj račun, generiše se javni i privatni ključ koji se sprema na uređaju korisnika. Nakon toga, za prijavu na račun koristi se biometrija ili drugi sigurnosni ključ. FIDO2 (Fast Identity Online 2) je otvoreni standard autentifikacije korisnika na internetu koji je razvila FIDO (Fast Identity Online) alijansa. FIDO2 sastoji se od dva glavna protokola: WebAuthn i CTAP (Client to Authenticator Protocol).

Neke od poznatih kompanija koje podržavaju sistem autentifikacije bez lozinke su Microsoft, Google, Amazon, Apple, PayPal i Dropbox. Takođe, određene vodeće

DANAS SE SVE VIŠE RAZVIJAJU I PRIMJENJUJU ALTERNATIVNE METODE AUTENTIFIKACIJE KOJE BI MOGLE ZAMIJENITI TRADICIONALNE LOZINKE U BUDUĆNOSTI.

organizacije u industriji, kao što je pomenuta FIDO Alliance, W3C i OpenID Foundation, podržavaju razvoj i promociju standarda autentifikacije bez lozinke.

Osim toga, autentifikacija bez lozinke ima potencijal za široku primjenu u različitim industrijama i sektorima, kao što su finansije, zdravstvo, telekomunikacije, e-komerc i druge. Primjena ove tehnologije pruža korisnicima veću sigurnost, praktičnost i jednostavnost, dok kompanijama pomaže u zaštiti korisničkih računa i smanjenju troškova podrške za zaboravljene ili hakovane lozinke.

Uz sve ove prednosti, postoje i određeni izazovi i ograničenja koji se moraju riješiti prije nego što autentifikacija bez lozinke u potpunosti postane prihvaćena metoda autentifikacije. Neki od tih izazova uključuju prilagođavanje postojećih sistema za podršku autentifikacije bez lozinke, edukaciju korisnika o novoj metodi autentifikacije i potrebu za standardizacijom i interoperabilnošću između različitih autentifikacijskih sistema.

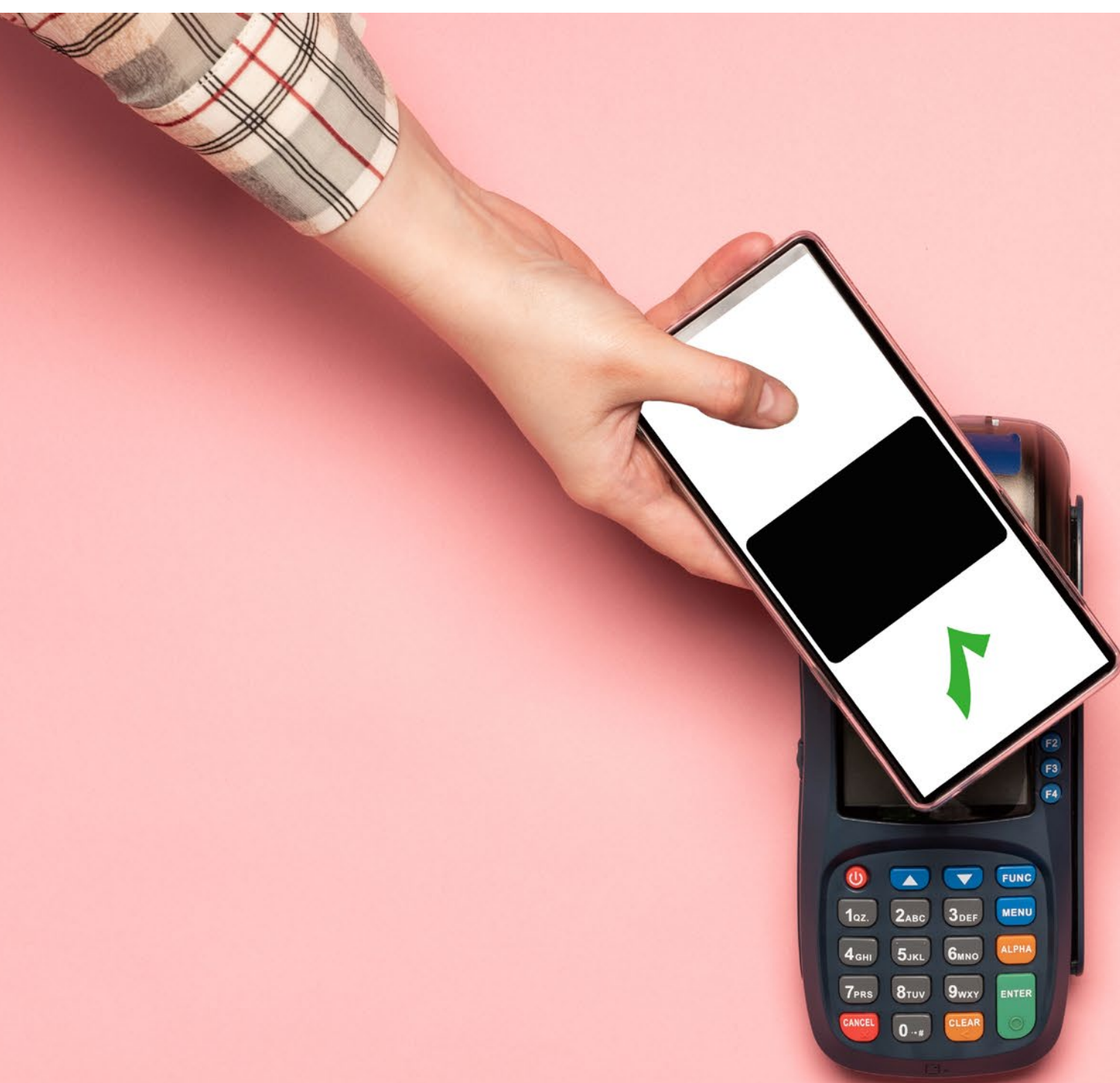

NADOLAZEĆA ERA MOBILNIH PLAĆANJA

TEHNOLOŠKA REVOLUCIJA JE TU

PIŠU:

MARKO ŠIKULJAK I DARKO BAJIĆ

U sve dinamičnijoj današnjici, tehnologija nastavlja da oblikuje način na koji obavljamo svakodnevne zadatke, uključujući i načine plaćanja. Mobilna plaćanja su već donijela značajne promjene u našem životu, omogućavajući nam da jednostavno i brzo izvršavamo transakcije uz samo nekoliko dodira prstom. Međutim, ovaj trend je tek početak, jer se budućnost tehnologije mobilnih plaćanja rapidno razvija i otvara nam nove horizonte.

Za početak je potrebno reći da su i u našem regionu kartice i terminali za beskontaktno čitanje postali pretežni na tržištu. To otvara i mogućnost beskontaktnog plaćanja uz pomoć raznih geđžeta, kao što su telefon, sat, narukvica...

Sa sve većom popularnošću novih načina beskontaktnog plaćanja, kao što su NFC (Near Field Communication) tehnologija, mobilni novčanici i biometrijska autentifikacija, postavlja se pitanje bezbjednosti ovih

metoda. Nove tehnologije, kao što su biometrijska autentifikacija, virtuelni novčanici i blokčejn tehnologija, utiču na to da novi načini plaćanja budu na višem nivou zaštite podataka i privatnosti korisnika.

Kada je riječ o brzini i jednostavnosti, NFC tehnologija je neprikosnoven. Samo jednim dodiranjem vašeg pametnog telefona ili drugog NFC uređaja, možete izvršiti plaćanje bez upotrebe gotovine ili kartica. Ova tehnologija omogućava bežičnu komunikaciju između uređaja na veoma kratkoj udaljenosti, što je čini savršenom za brza plaćanja na šalterima prodavnica ili kafića. Samo prislonite uređaj na NFC čitač i transakcija je gotova!

Mobilni novčanici su aplikacije koje omogućavaju čuvanje finansijskih podataka i plaćanje direktno putem telefona. Omogućavaju vam da dodate svoje kartice ili bankovne račune, a zatim jednostavno koristite svoj telefon za plaćanje u prodavnicama ili čak prilikom onlajn kupovine. To je sigurno, praktično i neophodno za one koji žele da sve svoje finansije imaju nadohvat ruke.

Biometrijska autentifikacija donosi sigurnost, koja je najvažniji prioritet za sve korisnike kada je u pitanju plaćanje. Otisak prsta, prepoznavanje lica ili skeniranje šarenice oka omogućavaju vam da svoje plaćanje zaštitite svojim jedinstvenim fizičkim karakteristikama. To znači da niko drugi ne može da pristupi vašim finansijskim podacima ili da izvršava transakcije u vaše ime.

Bez obzira na sve tehničke napretke, ključni faktor koji će odrediti budućnost mobilnih plaćanja jeste poboljšanje korisničkog iskustva. Tehnologija može biti najmoćnija na svijetu, ali ako ne zadovoljava potrebe i očekivanja korisnika, neće postići pun potencijal. Stoga se industrija mobilnih plaćanja sve više fokusira na pružanje intuitivnih, jednostavnih i sigurnih rješenja koja će olakšati život korisnicima.

Jedan od ključnih aspekata poboljšanja korisničkog

iskustva je jednostavnost korištenja. Svi želimo da obavimo plaćanje brzo i lako, bez suvišnih koraka ili komplikacija. Aplikacije za mobilna plaćanja sada nude intuitivne korisničke interfejsse koji su jednostavni za navigaciju i razumijevanje. Korisnici mogu brzo pronaći opciju za plaćanje, odabrati željenu karticu ili nalog, unijeti iznos i završiti transakciju uz samo nekoliko dodira prstom.

Drugi važan element poboljšanja korisničkog iskustva je personalizacija. Svako od nas ima različite potrebe i preferencije prilikom obavljanja plaćanja. Tehnološke kompanije shvatile su važnost prilagođavanja iskustva korisnika i nude sve više personalizovanih opcija. Na primjer, aplikacije za mobilna plaćanja pamte naše preferencije, omiljene prodavnice ili usluge i pružaju nam personalizovane ponude ili pogodnosti. Ovo ne samo da čini plaćanje prijatnijim, već takođe štedi naše vrijeme i trud.

Za neke zemlje poput Švedske kaže se da će prve isključiti gotovinsko plaćanje, koje se tamo koristi tek u dva odsto novčanih transakcija. Sa druge strane, u nekim zemljama poput Bugarske i Maroka, korištenje „šuški“ i dalje je dominantno – oko tri četvrtine transakcija su u gotovini. Za Kinu se kaže da je preskočila kartično plaćanje i rano se uključila u razvoj aplikacija za plaćanje. Možda i najbolja ilustracija koliko je plaćanje pametnim uređajima tamo dominantno jeste to da na kineskim ulicama i prosjaci imaju telefone, a oni koji žele da im udijele „sitniš“ podese iznos koji žele da im daju i onda svoj telefon prinesu njihovom. Svi stručnjaci se slažu u tome da će se banke još više digitalizovati i krajnji cilj je da sve što radite u banci možete obaviti i putem mobilnog bankarstva. Stoga će i učešće ovakvih načina plaćanja rasti svuda u svijetu.

KOMPANIJA M:TEL UVELA MOGUĆNOST AUTOMATSKOG PLAĆANJA USLUGA

Kao lider na tržištu i jedan od nosilaca digitalizacije poslovanja u BiH, kompanija m:tel ima odgovornost i obavezu da značajne resurse i sredstva usmjeri na razvijanje procesa digitalizacije, kako bi, u konačnici, svi građani i pravna lica koristili savremena rješenja.

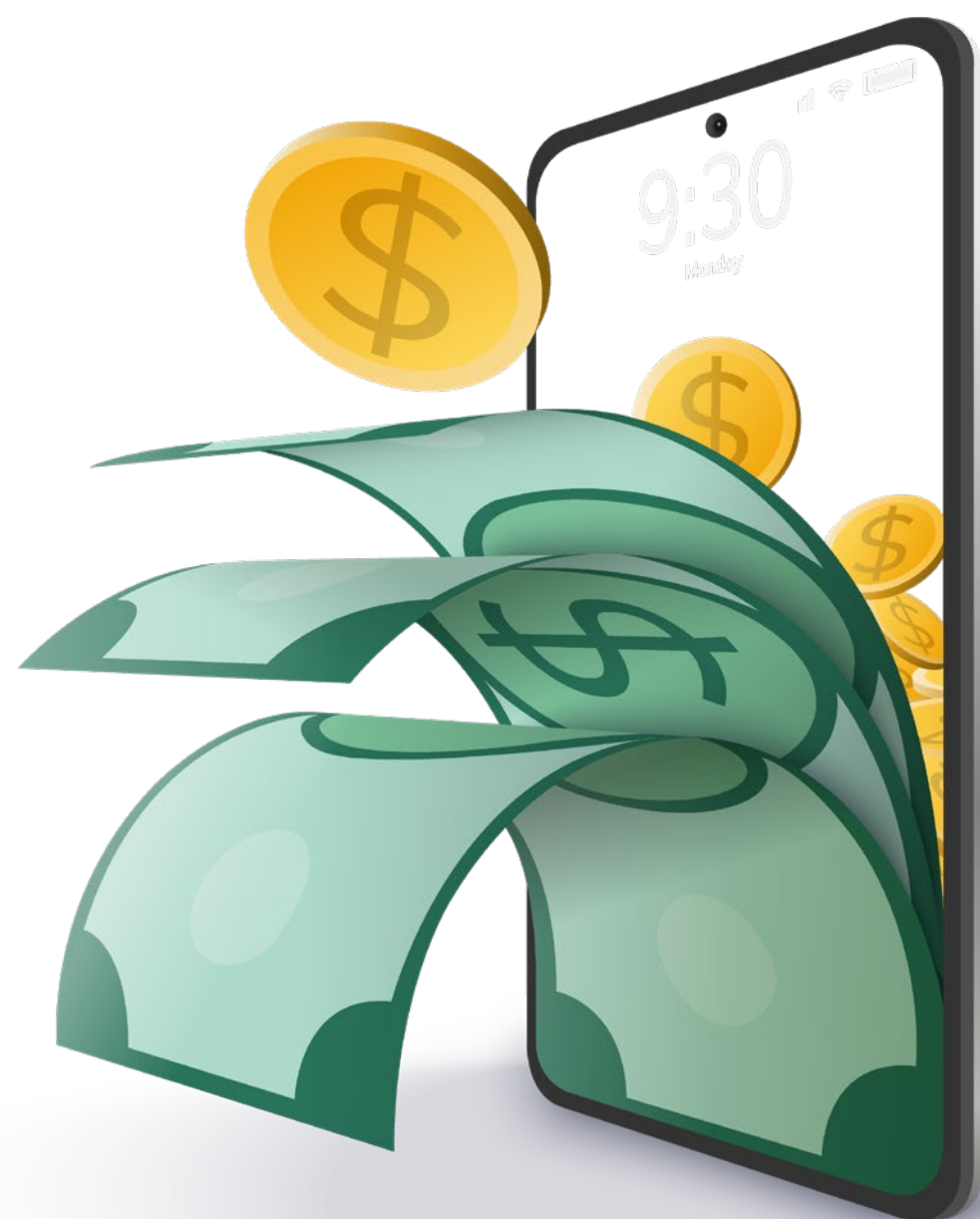
Jedna od takvih novina je mogućnost automatskog plaćanja digitalnih usluga. Za početak, kao korisnik m:tel onlajn televizije – ON TV ne morate voditi računa o plaćanju i, prvi put u BiH, domaća platforma omogućava automatsku naplatu svakog obračunskog perioda sve dok ne deaktivirate uslugu.

U svijetu je uobičajeno korištenje te vrste naplate za digitalne servise, ali je svakako novina u BiH i čini jedan od neophodnih koraka u daljem razvoju i modernizaciji.

Mogućnost automatskog plaćanja donosi mnogo pogodnosti za korisnike i kompaniju, usluga je jednostavna, štedi vrijeme, daje bolje korisničko iskustvo i kontrolu nad uslugama.

Pri realizaciji ove usluge ispoštovan je čitav niz strogih pravila, savladani su mnogi logistički i tehnički izazovi i stečeno je važno iskustvo za sljedeće projekte.

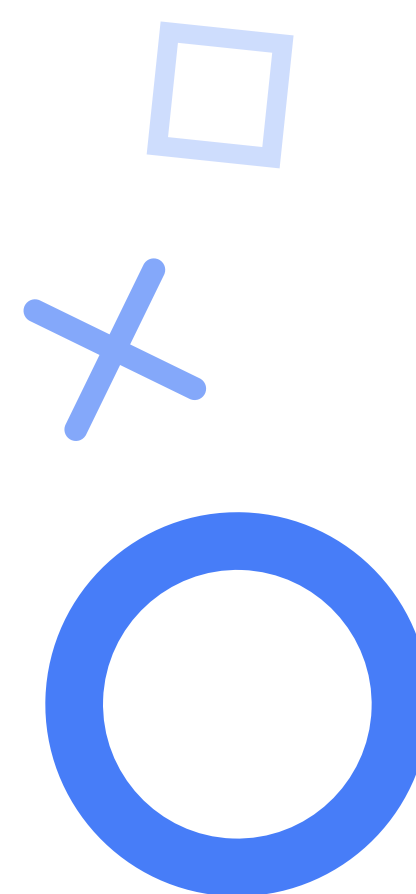
U planu je uvođenje automatskog plaćanja i za druge usluge, a kompanija m:tel nastavlja sa projektima digitalizacije i modernizacije pomoću savremenih tehnologija.

TEHNOLOŠKE INOVACIJE U INDUSTRIJI IGARA

ŠTA TO U VIDEO IGRE
DONOSE VIRTUELNI
SVEMIR, AI, AR ILI
KRIPTOVALUTE?

PIŠE:
BLAŽENKA CUCA

NFT igre, naslovi koji takođe predstavljaju eklektičnu mješavinu stilova i žanrova, su tu da ostanu. Ove igre razlikuju se od uobičajenih, jer ih većina ima interno mjesto za kupovinu i prodaju predmeta na blokčejnu, ali se njima može trgovati i na najboljim NFT tržištima van same igre.

Industrija igara već neko vrijeme je vodeća u medijskim vodama. Nezaustavljivo raste, a na uspjehu koji ostvaruje iz godine u godinu mogu joj „pozavidjeti“ i filmska, i muzička, i književna industrija, od kojih je zajedno unosnija. Kažu, naime, da je industrija igara i zabave veća i od Holivuda i da joj trenutno parirati može samo televizijska industrija (uglavnom zbog velikih prihoda od oglašavanja).

Odavno je jasno da video-igre ne privlače samo klince i/ili štrebere, već da ih vole sve generacije. Uz to, najaktivniji igrači su zaposleni u dvadesetim i tridesetim godinama, dakle, potrošački najpoželjnija demografska grupa.

To znači da ovdje imamo sve – igre, zabavu, potrošače, ponudu i potražnju te konstantni rast. To, takođe, znači da uspjeh o kojem govorimo nije došao sam od sebe, a što je važnije nije se sam od sebe ni uvećavao. I svijet igre i zabave (možda čak i više od drugih) neumorno mora da prati trendove, prihvata ih i unapređuje.

No, koje su to tehnološke inovacije koje su posljednjih godina najprisutnije u industriji igara i zabave? Ovo su svakako neke od najvažnijih:

Virtuelni svemir

Ideja metaverzuma (metasvemira) naprosto je eksplodirala prošle godine. Svi govore o njemu, a velike kompanije se takmiče ko će ga što efikasnije primijeniti u poslovanju. Ništa drugačije nije ni u gejming sferi.

Ovaj koncept ipak nije nešto apsolutno novo – potiče, naime, iz romana naučne fantastike „Snow Crash“, Nila Stivenzona, i predstavlja virtuelni svijet gdje korisnici mogu da žive u stvarnom vremenu. U svijetu igre i zabave, metaverzum ujedinjuje sve univerzume u jednom virtuelnom prostoru.

Zarada u kriptovalutama

„Cat Gardens“, „Bum Bitcoin“, „Gramfree“, „Summa Summarum“... samo su neke od igara koje objedinjuju zabavu i mogućnost zarade u kriptovalutama. Ove igre su mahom osmišljene kao aplikacije za pametne uređaje pomoću kojih igrači mogu ostvariti zaradu u konkretnoj kriptovaluti.

Vještačka inteligencija

Skoro da više nema izazova ili problema s kojima se čovjek nije uhvatio ukoštac koristeći – vještačku inteligenciju (Artificial Intelligence – AI). Pa, znate i sami, posljednjih mjeseci često ste mogli naići na tekstove o tome kako je AI riješila neki problem, kreirala nečiji lik, uradila ovo ili ono...

Njena upotreba u poslovnim procesima raste prosječno 25% godišnje. U gejming sektoru se, kao uostalom i u mnogim drugim, mahom koristi kako bi donijela revoluciju u samim korisničkim procesima i iskustvima, ali i za intenzivniju interakciju u lancu proizvođač – krajnji potrošač.

Proširena realnost

Upravo je proširena realnost (Augmented reality – AR) igre učinila još zabavnijima. Zahvaljujući njoj, igračima je dostupan pregled okruženja od 360 stepeni.

Međutim, AR nije do sada značajnije uticao na ekosistem video-igara, s obzirom na to da kvalitet mnogih dostupnih uređaja još ne može zadovoljiti više nego zahtjevne korisnike, odnosno njihove „igračke“ standarde.

Sa druge strane, većinu igrača pokreću uvjerljivost i samo druženje, pa nema sumnje da će AR biti sve naprednija i prisutnija u gejmerskim vodama.

E-SKIN, TEHNOLOGIJA KOJA OPONAŠA KOŽU

KOMBINOVANJEM VJEŠTAČKOG
PERCEPTUALNOG UREĐAJA SA
NAPREDNIM SENZORIMA MOGUĆE JE
OPONAŠANJE SUPTILNIH LJUDSKIH
POKRETA I FIZIOLOŠKIH SIGNALA

Elektronska vještačka koža ima mnogo potencijala. Jedno od svakako najzanimljivijih polja gdje bi mogla biti upotrebljiva je izrada robotičkih udova, a u kombinaciji sa polimerima koji samostalno zarastaju nakon oštećenja. Takvi robotički udovi bili bi u stanju da osjete dodir, pritisak i različite temperature.

PIŠE:

BLAŽENKA CUCA

Koža je najveći čovjekov organ i jedan nadasve složen sistem. Ona nas štiti od spoljnih uticaja, reguliše temperaturu i količinu vode i elektrolita u tijelu, važna je karika našeg imuniteta koja ujedno služi i kao svojevrsan senzor pomoću kojeg osjećamo dodir, bol, pritisak, vlagu i različite temperature.

Samim tim je vjerovatno mnogima inspirativna – ne samo stručnjacima koji se bave njenim izgledom i njegoj, već i naučnicima, ali i umjetnicima. Korak dalje, prateći IT trendove, ne čudi činjenica da su eksperti u međuvremenu doskočili nečemu što nazivaju E-skin.

U pitanju je tehnologija koja oponaša funkciju ljudske kože, razvijena na Univerzitetu u Novom Južnom Velsu. Kombinovanjem vještačkog perceptualnog uređaja sa naprednim senzorima moguće je oponašanje suptilnih ljudskih pokreta i fizioloških signala.

Inspirisani ljudskom kožom, istraživači su razvili elektronski uređaj koji je u stanju da detektuje mehaničke stimuluse za obradu informacija, uključujući prepoznavanje pokreta i rukopisa, uz ultranisku potrošnju energije. U biološkim nervnim sistemima, čulni organi kao što je koža mogu detektovati stimuluse, a generisani signali se zatim mogu prenijeti u ljudski mozak preko neurona i sinapsi za obradu.

Sve počiva na logici da ljudi mogu da osjete pritisak, bol i da komuniciraju sa okruženjem kroz fizički kontakt preko kože, pa je pomenuta tehnologija bazirana na tome da oponaša njenu funkcionalnost.

E-skin je, dakle, vještačka koža, odnosno transformativna tehnologija razvijena s ciljem zadovoljavanja rastućih zahtjeva za praćenje vitalnih funkcija u realnom

vremenu, uključujući krvni pritisak, temperaturu i nivo kiseonika u krvi. Pored upotrebe u zdravstvenim ustanovama, E-skin bi se mogao koristiti za utvrđivanje zdravstvenog statusa sportista i ljudi koji rade u opasnim okruženjima. U budućnosti, uz dodatni razvoj, ova tehnologija mogla bi da nađe primjenu u nizu oblasti, uključujući njegu starijih i nadgledanje ekstremnih sportova.

Pomenuta tehnologija poznata je već godinama, ali su tek nedavno razvijeni rastezljivi senzori koji mogu da oponašaju percepciju ljudske kože mjerenjem pritiska, napetosti i težine. Oni mogu detektovati i pretvoriti spoljašnje stimuluse u električne signale. Ipak, problem je u tome što većina tih senzora nema sposobnost da stvarno obradi signale, za šta je potreban još jedan procesor koji bi trošio mnogo električne energije.

Kako bi „preskočili“ ovu prepreku, naučnici su inspiraciju potražili u ljudskom nervnom sistemu. Biološke sinapse su mostovi koji povezuju neurone i imaju ključnu ulogu u pamćenju i funkcijama učenja. Stoga su upravo ti biološki sistemi bili fundamentalni za razvoj ove najnovije tehnologije.

Istraživači su, naime, primijenili električne stimuluse da kontrolišu provodljivost uređaja kako bi oponašali ljudska sinaptička ponašanja. Sve to staje u pojam „neuromorfno računarstvo“, koji predstavlja korištenje vještačkih neurona na pomenuti način. Sam sistem, koji čine neuromorfni računar i senzori, troši mnogo manje energije, pametniji je i energetski efikasniji.

Međutim, još ima posla prije nego što E-skin počnemo koristiti u svakodnevnom životu. Dok perceptivni sistem može da prepozna jednostavnu mimiku ili gestove sa velikom stopom uspjeha, kao što su palac gore ili stisnuta pesnica, neke složene je teško identifikovati, pa je neophodna dalja modifikacija materijala i strukture uređaja. Mada, kocka je bačena, i zasigurno nas u budućnosti čeka još mnogo noviteta koji će se odnositi na ovu i te kako zanimljivu tehnologiju.

KAKO KORISTITI CHATGPT KAO INSPIRACIJU ZA NOVE POSLOVNE IDEJE

PIŠE:
LANA OSTOJIĆ I GORANA JOVIĆ

Vještačka inteligencija već je poprilično zašla u brojne sfere naših života i donijela svojevrsnu revoluciju u načinu obavljanja poslova. Bez obzira na to kakav je vaš lični stav u vezi s pitanjem inteligentnih softvera koji umjesto nas rješavaju brojne zadatke, neupitno je da ih možemo koristiti kao nepresušan izvor inspiracije.

Koliko puta ste imali zadatak da iznesete ideje i date svoje prijedloge za rješenje nekog poslovnog izazova? Da li vam se desilo da nemate inspiraciju i da jednostavno ne možete „da otčepite“ i nabacate gomilu kreativnih ideja? Uz adekvatnu upotrebu Open AI četbota, ovaj problem može biti iskorijenjen. Uz malo prakse u izdavanju komandi, Open AI četbot može vam biti saveznik u potrazi za kreativnim idejama i rješenjima. Donosimo vam savjete kako da iskoristite njegove prednosti u vlastitu korist.

Brojni poznati influenseri već uveliko koriste ChatGPT kao izvor inspiracije za nove ideje, pa zašto ne biste i vi?!

Milioni korisnika konstantno eksperimentišu sa ovim softverom. Četbot može pomoći programerima softvera u kodiranju, naučnicima u istraživanju, a studentima u izradi domaćih zadataka. Uz malo istraživanja i dozu upornosti, ChatGPT svakako vrijedi isprobati kao dio vašeg procesa u osmišljavanju novih ideja.

U poslovnom svijetu upotreba ChatGPT-ja može nam pomoći da sagledamo različite pristupe određenim temama, pa tako i kompletniju sliku onoga što želimo da uradimo. Ako se koristi iz zabave i testiraju se njegove mogućnosti, avanturistički parovi npr. mogu pokrenuti rasprave s ChatGPT-jem o svojoj sljedećoj romantičnoj avanturi i tražiti kreativne preporuke. Platforma može biti korisna i novinarima da im prikaže različite aspekte teme koju istražuju.

Ono što moramo imati na umu jeste da alat ponekad daje netačne odgovore, pa odgovorima četbota treba pristupiti uz dozu zdrave sumnje. Poželjno je da još jednom provjerite sve izvore koje citira kako biste bili sigurni da stvarno govore ono što AI misli da kaže i da li uopšte postoje. Takođe, ChatGPT je obučen na podacima koji nisu potpuno ažurni. Najbolje je da svoja pitanja o sportskim rezultatima, radnom vremenu restorana i

filmovima za gledanje sačuvate za Google ili novi Bing.

Ono što je velika prednost ChatGPT-ja jeste to što je prijava za osnovnu verziju potpuno besplatna na veb-stranici OpenAI. Ako ipak želite napredniju verziju odgovora na vaše upite, onda ne bi bilo loše da razmislite o plaćanju 20 američkih dolara mjesečno za ChatGPT Plus sa GPT-4. Zabavno je igrati se i sa drugim četbotovima, poput Jasper-a i Google-ovog Bard-a, kako biste mogli upoređivati dobijene odgovore.

Sada vam donosimo šest savjeta za upotrebu ChatGPT-ja kao izvora inspiracije za nove ideje:

1) Pronađite jasno polazište

Samo zato što je uključen algoritam, ne znači da se sve mijenja u procesu. Dobar brainstorming ipak počinje s jakom pretpostavkom. Pronađite svoje ključno pitanje ili temu istraživanja. Upotrijebite ove informacije da isprobate više pristupa svojim upitima.

Postavite četbotu gomilu kratkih pitanja u brzom nizu. Onda provjerite šta se događa ako zatražite duže upite. Eksperimentišite kako biste vidjeli hoćete li dobiti bolje odgovore na upite od jednog pasusa ili od tri pasusa.

2) Procijenite ograničenja i pristrasnosti alata

Prije nego što zađete predaleko u svoje razmišljanje potpomognuto vještačkom inteligencijom, odvojite malo vremena da naučite još više o četbotovima, u čemu su izvrsni i sa čim se bore.

Na primjer, ako ste novinar, možete se poigrati sa ChatGPT-jem u vezi s idejama za priče i pomoć u istraživanju. Ova dva aspekta su neka vrsta uvoda u stvaralački proces i ostavljaju dovoljno prostora za usavršavanje i oblikovanje uz lični pečat autora. Ako npr. pokušate od ChatGPT-ja da dobijete različite pristupe o upotrebi AI prilikom pronalaska tema i ideja, vidjećete da ćete dobiti neke zaista fascinantne prijedloge, ali i one koji to nisu. Upravo zato sve izgleda kao jedna mozgalica u kojoj treba da budete sposobni da prepoznate korisno od suvišnog, novo od već viđenog i originalno u odnosu na ono na šta smo već navikli.

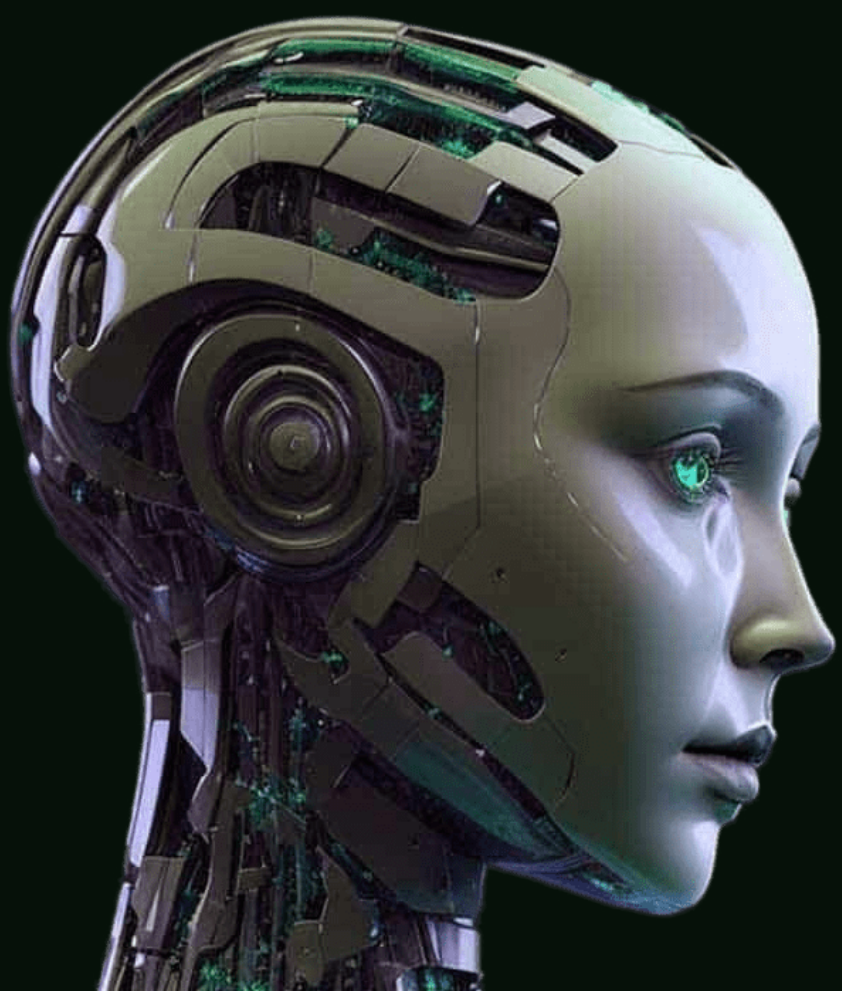
3) Neka vaše instrukcije budu istrajne

Postavljajte isto pitanje uvijek iznova, s malim izmjenama, da vidite kako četbot reaguje. Što više pitate, veća je vjerovatnoća da ćete naići na odgovor koji se ističe kao novi ili posebno koristan.

Započnite fokusirano razmišljanje, ali nemojte se bojati da nastavite da širite vašu ideju. Zatražite više konteksta o svemu što vas zanima. Ako potpuno odstupi od teme ili su vibracije samo čudne, razmislite o započinjanju nove sesije razgovora kako biste sve riješili.

4) Tražite duge, bolje i neobičnije liste

Ako npr. zatražite od ChatGPT-ja da napravi popis od 50 jedinstvenih načina za stvaranje ideja, on će preporučiti korištenje četbota za osmišljavanje marketinških strategija, tehnika proučavanja i ideja za sastanke. Ako na ovaj odgovor zatražite 50 dodatnih ideja koje bi bile kreativnije od prvog odgovora, četbot će možda predložiti nekoliko potpuno ludih tema za razmišljanje, poput telepatskih komunikacijskih uređaja, prevoza koji pokreću emocije i hibridnih vrtova između biljaka i ljudi. Ovo možda i nisu najproduktivniji odgovori, ali ćete se barem nasmijati, što je poželjno u svakom procesu razmišljanja. Iako aspekti odgovora četbota mogu izgledati kao napamet naučeni i neinspirativni, ako odvojite vrijeme za sagledavanje više popisa iz četbota, možda zapazite tračak dobre ideje koju biste dalje mogli razraditi sami.

5) Napravite nekoliko primjera

Pokušavate se sjetiti šta sve treba da spakujete za putovanje u Brazil? Ili ste možda u potrazi za diplomatskim odgovorom na iritantne e-poruke svog šefa? Pitajte ChatGPT za primjere kako bi uradio ovakav zadatak. Iako vam ovi pokušaji vježbe s vještačkom inteligencijom vjerovatno neće dati gotov proizvod, obratite pažnju na korisne koncepte i strukture koje podržavaju odgovore četbota.

6) Ostanite otvoreni u vezi s potencijalnim primjenama

Izbjegavajte da AI smatrate jednim alatom za rad. Naravno, mozgalice potpomognute vještačkom inteligencijom mogu pomoći u razbijanju kancelarijskih ustaljenih rutina. Tinejdžeru mogu pomoći da u spavaćoj sobi osmisli ideje za kreativno rješenje nekog školskog zadatka, a baki i djedu da odaberu novo povrće koje će uzgajati u svom vrtu u dvorištu.

Pa, zašto onda ograničavati mogućnosti? Bez obzira na temu i vrstu zadatka koji je pred vama, poigrajte se sa četbotovima kako bi vaša sljedeća ideja bila plodonosnija.

NAPREDAK U TEHNOLOGIJI VIRTUELNE I PROŠIRENE STVARNOSTI

PIŠE:
MARKO ŠIKULJAK

Proširena i virtuelna stvarnost biće jedna od ključnih tehnologija u budućnosti rada. Vizuelizacije koje uključuju korištenje grafika ili slika kako bi prenijele informaciju te napravile odgovarajuću simulaciju, imaće ulogu u skoro svim proizvodnim i građevinskim industrijama, medicini, logistici, marketingu...

Usluge u oblaku takođe su jedan od pokretača proširene stvarnosti s obzirom na to da dopuštaju programerima razvoj, čuvanje i analizu sadržaja proširene stvarnosti i podataka o potrošačima.

Ograničenja postojećih telekom mreža značajan su ograničavajući faktor razvoja tehnologija proširenih stvarnosti, pa se očekuje da razvoj 5G interneta omogući potpuno iskustvo za AR aplikacije.

Razvoj pametnih kontaktnih sočiva koja će projektovati vizuelni sadržaj pred zjenicom našeg oka je nova velika tema u svijetu AR i VR tehnologija.

Odmah na početku treba da razgraničimo razliku između dva pojma. Proširena stvarnost (AR) kombinuje stvarni svijet sa digitalnim sadržajem, dodajući digitalne elemente u stvarne objekte i okolinu, kao što to čini PocomonGo. Virtuelna stvarnost (VR) stvara potpuno digitalno okruženje koje nas potpuno izoluje od stvarnog svijeta. U VR iskustvu korisnici nose specijalne naočare ili kacigu koji prikazuju stereoskopsku sliku visoke rezolucije i potpuno su uronjeni u simulirano okruženje.

Protekle godine obilježio je intenzivan rast na polju proširene i virtuelne stvarnosti. Očekuje se da proširena stvarnost može biti primjenjiva u skoro svim proizvodnim i građevinskim industrijama, a uspješno se koristi i za dizajn, ali i prezentaciju proizvoda krajnjim kupcima.

Kompanije poput Microsoft-a (HoloLens), Google-a (Google Glass Enterprise Edition) i Magic Leap-a razvijaju AR naočare koje omogućavaju korisnicima da vide digitalne sadržaje u stvarnom svijetu. Ove naočare koriste posebna sočiva, senzore i napredne kompjuterske sisteme kako bi prepoznale okolinu i prikazale digitalne informacije.

Kompanija Meta kupila je kompaniju Luxexcel, specijalizovanu za proizvodnju 3D printanih sočiva, sa kojom želi da unaprijedi razvoj svojih naočara za

proširenu stvarnost. U kom smjeru ide tehnološka trka, govori prezentacija kompanije MojoVision, koja je napravila prototip pametnog kontaktnog sočiva za oči, koji je najmanji i najgušći ekran ikada napravljen za dinamički sadržaj. Smatra se da će trebati jedna decenija dok postane uobičajeno da micro LED ekran projektuje vizuelni sadržaj direktno na zjenici oka.

Neki pametni telefoni opremljeni su AR i VR tehnologijama koje omogućavaju korisnicima da dožive AR i VR sadržaj bez potrebe za posebnim uređajima. Apple-ov ARKit i Google-ov ARCore omogućavaju korisnicima da koriste svoje pametne telefone za AR iskustva, dok pametni telefoni poput modela Samsung Galaxy S20 i Google Pixel 4 imaju moćne procesore i ekrane koji podržavaju VR sadržaj.

Da bi korisnici imali dodatnu interakciju u AR i VR svijetu, razvijaju se posebne rukavice i kontroleri. Ove uređaje korisnici mogu koristiti za pokretanje, manipulaciju i interakciju sa digitalnim objektima u prostoru. Na primjer, Leap Motion je kompanija koja proizvodi AR rukavice koje pružaju precizno praćenje ruku i prstiju, dok Oculus i HTC razvijaju VR kontrolere sa senzorima za praćenje pokreta.

Napredak tehnologije projekcije omogućio je razvoj AR i VR projektora koji projektuju digitalne sadržaje na fizičke površine. Ovi projektori omogućavaju korisnicima

da vide AR objekte ili VR svijet oko sebe bez nošenja posebnih naočara. Neki od ovih projektora imaju i mogućnost praćenja pokreta korisnika za dodatnu interakciju.

Veb proširena stvarnost omogućuje korisnicima da iskuse sadržaj proširene stvarnosti kroz veb-pregledače umjesto kroz aplikacije, a u ovom trenutku se i dalje većinom koristi za marketinške kampanje velikih firmi. Usluge u oblaku takođe su jedan od pokretača proširene stvarnosti s obzirom na to da dopuštaju developerima razvoj, spremanje i analizu sadržaja proširene stvarnosti i podataka o potrošačima.

Mnogi stručnjaci za tehnologiju percipiraju proširenu stvarnost kao tehnologiju koja kreira nezanemarive prednosti na skoro svakom polju upotrebe. Skoro svaki problem vizuelizacije može relativno brzo biti riješen uz pomoć rješenja za proširenu stvarnost. Uključivanjem masovnijeg korištenja proširene stvarnosti, u mnogim granama doći će do značajnih napredaka, posebno ovim ubrzanim tempom razvoja tehnologije, i biće zanimljivo pratiti šta nam on donosi u budućnosti.

Metaverse je virtuelni svijet u kojem korisnici dijele iskustva te su u interakciji koja uključuje simulirani scenario u stvarnom vremenu. Metaverse treba da bude prilagodljiv kako bi se omogućilo različitim korisnicima da stvore svoje jedinstvene identitete, iskustva i svjetove te da omogući povezanost između različitih platformi, uređaja i korisnika. Developeri Metaverse-a fokusirani su na proširenu stvarnost koja dopušta korisniku da vidi stvarni svijet preko kojeg se stapa sloj digitalnog sadržaja. Generalno, platforme za gejming su predvodnici razvoja Metaverse-a.

URNEBESNA TRAGEDIJA

PIŠE:

LANA OSTOJIĆ I GORANA JOVIĆ

Kompanija m:tel generalni je sponzor predstave „Urnebesna tragedija“, čija je premijera odigrana 12. maja 2023. godine u banjalučkom Narodnom pozorištu.

Narodno pozorište Republike Srpske i m:tel dugogodišnji su partneri, što je rezultiralo time da je kompanija ponosni glavni sponzor nove predstave „Urnebesna tragedija“, koju je ovo pozorište kreiralo u saradnji s Narodnim pozorištem u Beogradu. Ova predstava, u čijem fokusu su porodica, društvo i pojedinac kao njen sastavni dio, rađena je prema tekstu Dušana Kovačevića. Premijerno je izvedena u Banjaluci 12. maja 2023. godine.

Režiju je potpisao Jagoš Marković, a dramaturginja je Molina Udovički Fotez. Izvanredna glumačka ekipa iz Beograda i Banjaluke na najbolji mogući način publici je prenijela ovu crnohumornu dramu.

Glumačku podjelu čine: Nikolina Friganović, Željko Erkić, Petar Vasiljević, Nela Mihailović, Aleksandar Vučković, Sandra Bugarski, Branko Vidaković, Ljubiša Savanović i Marija Nedeljkov.

Kovačevićeva crnohumorna priča „Urnebesna tragedija“ dotiče se intimnih i porodičnih tragedija običnih ljudi. Radnja se odvija u našem svakodnevnom okruženju, ali i u naopačke izvrnutoj stvarnosti. Ova crna komedija prvi put je izvedena 1991. godine i od tada neprestano privlači pažnju publike. Tekst je kasnije poslužio kao osnova za istoimenu film iz 1995. godine, koji je režirao Goran Marković.

„Predstava se bavi i pitanjem potrage za izgubljenim identitetom, porijekla, krivice... Sve to zajedno u suštini je jedna lijepa i pomalo tragična priča o pozorištu“, rekao je Dušan Kovačević.

Ovo je prva predstava koja je proizašla iz koprodukcije Narodnog pozorišta Republike Srpske (NPRS) i Narodnog pozorišta u Beogradu. Sporazum između ova dva pozorišta potpisan je prije više od godinu dana i predstavlja veliki korak u jačanju veza između NPRS i Narodnog pozorišta u Beogradu.

V. d. direktora Narodnog pozorišta RS Dijana Grbić istakla je veliku sreću i zadovoljstvo zbog ove saradnje, ali i tugu zbog nedavnih tragičnih događaja u Srbiji, zbog kojih je premijera predstave bila u Banjaluci, a ne u Beogradu 5. maja 2023. godine, kako je prvobitno planirano.

„Svima nama ovih dana osjećanja su izmiješana. S jedne strane smo radosni što smo uspjeli da realizujemo ovaj projekat, a sa druge strane tu je ogromna tuga i tišina zbog događaja do kojih je došlo u Srbiji. Ali, kao što su mnogi umjetnici rekli, umjetnost progovara u najtežim momentima. Čast mi je što su naši glumci imali priliku da budu dio ovog projekta i ovoj predstavi želim dug život“, rekla je Grbićeva.

Reditelj Jagoš Marković kazao je da je zadovoljan procesom rada i glumcima.

„Na dugačkom pozorišnom putu nekad se dese saradnje koje pamтите, a ovo je jedna od njih. Dođu dani da možete da date sve što imate i meni se to sad dogodilo. 'Urnebesna tragedija' govori o porodici, o našem društvu, o našoj istoriji, našim ludilima i nesrećama, a prije svega o odnosu dječaka i njegovih predaka i tom pitanju: Ko sam ja?“, kazao je Marković.

Svojim angažmanom kao glavni sponzor, m:tel je još jednom demonstrirao duboku posvećenost umjetnosti i podršku kulturnom razvoju. Kao vodeća telekomunikacijska kompanija, m:tel prepoznaje važnost podrške umjetničkim inicijativama i institucijama kao što je Narodno pozorište Republike Srpske.

KENAN MAHMUTAGIĆ

POBJEDNIK M:TEL APP
TAKMIČENJA

PIŠE:
MILOŠ VASILJEVIĆ

"Poljoprivrednicima ću aplikacijom olakšati radni dan."

Dok su se u svečanom defileu ulicama Gradiške šetali maturanti obučeni u svečane haljine i odijela krojena samo za ovu priliku, maturant Kenan Mahmutagić izdvojio se od ostalih po inovativnosti, ali i kreacijama po kojima je postao prepoznatljiv i van granica naše zemlje.

Uz njegovo ime kao sinonim ide i termin talenat, što je još jednom potvrdio kao pobjednik ovogodišnjeg m:tel-ovog Regionalnog app izazova, a skrenuo je pažnju na

sebe zbog aplikacije „Digitalni farmer“. Kako kaže, pokušao je na ovaj način da pomogne svim ljudima koji se bave poljoprivredom, na jedan moderan način.

„Aplikacija 'Digitalni farmer' dostupna je na Google Play trgovini za preuzimanje od 25. marta ove godine, a u planu je da ona u skorije vrijeme postane dostupna i na Huawei AppGallery-ju te AppStore platformi za iOS mobilne telefone. Uz to, u planu je i lokalizovanje aplikacije na engleski jezik i druge jezike na tržištima

na kojima vidim da ovakvo rješenje ima svoju publiku i potencijal. Aplikaciju 'Digitalni farmer' možete pronaći jednostavnim pretraživanjem Google Play trgovine tako što ćete upisati Digitalni Farmer u polje za pretraživanje“, počinje priču Mahmutagić.

Cilj mu je da iz dana u dan napreduje, a svoje znanje želi da usavršava kroz inovacije. Ipak, sve to želi podijeliti sa drugima kako bi olakšao svakodnevicu, konkretno, u ovom slučaju ljudima koji hljeb zarađuju na farmi.

„Smatram da je ova mobilna aplikacija i ovakvo rješenje od izuzetno velike važnosti za poljoprivredni sektor. Mislim da će ga osnažiti, jer ona na jedan inovativan način nastoji to da uradi i da poveća samu produktivnost na farmi. Zaključujem da će ga mnogo osnažiti na osnovu istraživanja koje sam vršio prilikom osmišljavanja same ideje ove mobilne aplikacije i ovoga rješenja“, rekao je Mahmutagić.

Prema njegovim riječima, namjenski je išao da ovo rješenje bude iz svijeta agrara, jer smatra da poljoprivredni sektor, kako u Bosni i Hercegovini tako i u regionu, ima veliki potencijal. Ovo je, dodaje, važan korak, a tek je počeo sa izumima.

„Upravo taj veliki potencijal treba samo kvalitetno iskoristiti, zbog toga sam došao na ideju da je potrebno jedno ovakvo kompletno rješenje. Da uz pomoć tog rješenja na inovativan način povećaju produktivnost na svojim farmama te poboljšaju kvalitet svojih usjeva i poljoprivrednih proizvoda uz analize različitih parametara zemljišta i uz korištenje određenih funkcionalnosti ove mobilne aplikacije“, naglasio je Mahmutagić.

Osvrnuo se i na konkurenciju te na to koliko je njemu važno pomenuto takmičenje, gdje je pokazao svoj kvalitet, ali i raskošan talenat. Iza njegovih uspjeha stoji trud, rad i zalaganje uz nesumnjiv dar.

„Konkurencija na skoro održanom Regionalnom app izazovu bila je jaka. Takmičilo se po pet najboljih timova srednjoškolaca koji su bili u top pet na državnom nivou iz Srbije, BiH te Crne Gore. Predstavljeno je mnogo dobrih ideja i drago mi je što sam imao priliku

da vidim na koji to način razmišljaju moji vršnjaci te koje su sve ideje i rješenja osmislili“, dodao je on.

Kako kaže, na ovaj način olakšao je da poljoprivrednici isplaniraju svoj radni dan, jer on traje mnogo duže od onih ustaljenih osam časova, koliko je praksa u većini branši.

„Uz pomoć mobilne aplikacije pomogao sam poljoprivrednicima da isplaniraju svoj radni dan, tačnije, da na jedan inovativan način povećaju svoju produktivnost na farmi i to tako da uz pomoć različitih funkcija unutar aplikacije mogu i da poboljšaju svoje usjeve i poljoprivredne proizvode. Aplikacija ima više od 20 funkcija, a neke od njih su: forum za poljoprivrednike, mogućnost praćenja parametara u zemljištu i plastenicima, prepoznavanje bolesti na biljkama pomoću vještačke inteligencije, planiranje radnog dana pomoću funkcije dnevni zadaci, mogućnost iznajmljivanja njihove opreme u funkciji moja oprema, mogućnost pregledanja poljoprivredne opreme i mašina koristeći proširenu stvarnost u stvarnom prostoru prije nego što zapravo naruče tu opremu“, dodao je on.

I dok je završio najbezbrži i najljepši dio života, ovaj talentovani Gradišćanin zna koji su mu idući koraci. Biće to jedan od tehničkih fakulteta u najvećem gradu Srpske.

„Kada je fakultet u pitanju, najvjerovatnije ću se upisati na Elektrotehnički fakultet u Banjaluci. Želim unaprijediti svoje trenutno znanje, a vjerovatno ću studirati vanredno tako da imam vrijeme koje mogu iskoristiti na nekim svojim projektima. Volim raditi te izdvojiti vrijeme na razvijanje svog vlastitog biznisa, tačnije, IT firme, koja bi se bavila i nudila usluge upravo u ovakvim stvarima kojima sam se bavio prethodnih godina“, dodao je Mahmutagić.

Do sada je, kako kaže, imao slične izume, a za samo takmičenje izradio je deset mobilnih aplikacija, od kojih su se četiri plasirale u top pet na državnom nivou.

„To su bile aplikacije različitih namjena, poput aplikacije koja je namijenjena učenicima, aplikacija

za vođenje zdravog života i zdravih navika, aplikacije koja je kreirana da uz pomoć nje korisnici postavljaju namještaj u prostoru prije nego što ga naruče koristeći tehnologiju proširene stvarnosti, te aplikacije koja je proglašena za najbolju, a to je mobilna aplikacija 'Digitalni Farmer'“, naglasio je on.

Aplikacije

Mahmutagić naglašava da na Google Play prodavnici ima 25 aplikacija i igrica, od kojih je deset dostupno za preuzimanje, a najviše se izdvaja mobilna aplikacija „FotoPlant“, koja služi za prepoznavanje biljaka koristeći vještačku inteligenciju i trenutno ima više od 25.000 preuzimanja.

„Sve moje aplikacije na Google Play trgovini imaju više od 40.000 preuzimanja. Smatram da su mladi ljudi u današnje vrijeme vrlo talentovani, samo treba pronaći ono što volite raditi i da se ka tome usavršavate, a uz dostupnost raznih resursa za učenje, poput veb-stranica, YouTube-a, raznih knjiga i časopisa, svako uz malo volje i truda može doći do nekog uspjeha i do svog ličnog cilja pa da ujedno to što voli i radi donosi i njemu i nekom drugom korist“, kazao je Mahmutagić.

Preduzetničke vode

Njegov pravac biće u vezi sa IT sektorom, što je ujedno i zanimanje budućnosti.

„Moji planovi su da se i dalje nastavim baviti stvarima iz IT sektora, poput izrade mobilnih aplikacija i veb-stranica, te da se okušam u preduzetničkim vodama, registrujem preduzeće koje bi se upravo bavilo ovim stvarima“, dodao je Mahmutagić.

```
44 <div id="page" class="site">
45 <script>(function(d, s, id) {
46   var js, fjs = d.getElementsByTagName(s)[0];
47   if (d.getElementById(id)) return;
48   js = d.createElement(s); js.id = id;
49   js.src = "//connect.facebook.net/en_US/sdk.js#xfbml=1&version=v2.6&appId=2888888888888888";
50   fjs.parentNode.insertBefore(js, fjs);
51 })(document, 'script', 'facebook-jssdk');</script>
52 <a class="skip-link screen-reader-text" href="#content"><?php esc_html_e('Skip to content', 'wordpress'); ?></a>
53 <header id="masthead" class="site-header" role="banner">
54   <div class="site-branding">
55     <div class="navBtn pull-left">
56       <?php if(is_home() && $xpanel['homepage-style'] == 1) { ?>
57       <a href="#" id="openMenu"><i class="fa fa-bars fa-3x"></i></a>
58       <?php } else { ?>
59       <a href="#" id="openMenu2"><i class="fa fa-bars fa-3x"></i></a>
60       <?php } ?>
61     </div>
62     <div class="logo pull-left">
63       <a href="<?php echo esc_url(home_url()) ?>">
64         
65       </a>
66     </div>
67     <div class="search-box hidden-xs hidden-sm pull-left ml-10">
68       <?php get_search_form(); ?>
69     </div>
70     <div class="submit-btn hidden-xs hidden-sm pull-left ml-10">
71       <a href="<?php echo get_page_link($xpanel['submit-link']) ?>" class="header-submit-btn"><i class="fa fa-search fa-3x"></i></a>
72     </div>
73     <div class="user-info pull-right mr-10">
74       <?php get_user_info(); ?>
75   </div>
</div>
```


PIŠU: LANA OSTOJIĆ I GORANA JOVIĆ

U MUZICI SMO JEDNO

BOŽE BLAJIĆ ZVRK, GITARISTA BENDA "M.O.R.T."

Ponekad nagazimo jedan drugog po prstima, ali muzika je taj element koji čini kohezivnu silu između nas. Prilično smo različite osobe po karakterima, ne može se reći da smo baš neka vojska jednomylja, ali u muzici smo jedno i muzika nas drži skupa sve ove godine.

Članovi kultne sinjske rok grupe M.O.R.T., jednog od najzanimljivijih i koncertno najatraktivnijih regionalnih rok bendova mlađe generacije, izdali su početkom 2023. godine peti album u karijeri pod simboličnim nazivom „Samo hrabro i bezveze“.

Bez dileme, u pitanju je njihovo

najzrelije i najbolje ostvarenje u skoro 20 godina karijere, čija je vrtoglava putanja krenula konstantno uzlaznom linijom nakon pobjede benda na banjalučkom „Demofestu“ 2013. godine.

Nakon četiri studijska albuma, desetine zapaženih singlova i stotine koncerata širom regiona, novi

album, ne samo da je demonstrirao vrhunsku sviračku i izvođačku formu grupe, već je pokazao da i dalje nisu izgubili kreativnu magiju i želju za napretkom. Gitarista benda Bože Blajić, poznatiji pod nadimkom Zvrk, govorio je o novom albumu, periodu pandemije, koncertima, planovima i budućem nastupu na „Demofestu“.

Pandemija virusa korona ograničila je kretanje i funkcionisanje ljudi, ali sudeći po novom albumu, za M.O.R. T. je bila prilično inspirativna, tačnije, djeluje da ste bili vrlo raspoloženi za stvaranje buke i bijesa, ali na jedan terapeutski način, kao da je to bila neka vrsta izduvnog ventila.

Na neki čudan način, koliko nas je pandemija ograničila, zarobila u kućama i udaljila od publike, dovela nas je u jednu pozitivnu situaciju kao bend. Nakon dugo vremena vratili smo se korijenima naše muzike, u smislu da smo, kao odrasli ljudi, napokon imali dovoljno vremena da mnogo sviramo zajedno, kao nekad na početku karijere. To nas je održalo pri zdravom razumu u momentu kada nismo svirali koncerte i imali sav taj redovni raspored benda u normalnim vremenima. Ispostavilo se da je to definitivno bila jedna vrsta terapije. I to ona pozitivna, koja vam daje šansu da izbacite sve negativno iz sebe, kroz muziku i jednu pozitivnu energiju, koju smo probudili u sebi i kanalisali u nove pjesme.

Odbili ste tokom pandemije da svirate koncerte za podijeljenu publiku, iako su koncerti pogonski motor vaše grupe.

Ne volite nametnuta pravila ili se negdje jednostavno morala povući crta?

Iskreno, nismo bili skloni sviranju pod nametnutim uslovima. I privatno i kao bend stojimo iza toga da svako ima pravo na svoj izbor u životu. Za nas su koncerti stvar bez diktiranih uslova, mjesto dobre zabave i otvorenosti prema muzici, bez nasilja i podjela. Nismo željeli da dijelimo publiku, na 15 njih koji poštuju uslove i 15 onih koji ih ne žele poštovati. To je smiješno, muzika je tu da ljude spaja, a ne da ih dijeli.

Nismo željeli svirati u atmosferi straha i paranoje, već dobre zabave. Ako se ne može kako treba, onda je bolje ne svirati uopšte. Svirali smo za sebe, pravili pjesme i čekali da se koncerti vrate u normalu.

Otkud spoj baš tih riječi u naslovu „Samo hrabro i bezveze“, osim što, nema govora, vrlo efektno zvuči?

Hrabrost je jedna plemenita vrlina. To ne znači da se čovjek ne boji, već da želi nešto napraviti na svoj način. Nije važno, ne znam sad, da li je to polaganje vozačkog ili želja da se stane iza svojih riječi i stavova. Sama konstrukcija u nazivu albuma nastala je spontano. Jedan naš prijatelj iz

Kupresa znao je reći: „Samo hrabro i bezveze“ kao poklik bodrenja, da dodatno istakne tu pobjedu nad strahom, kada treba učiniti nešto neočekivano u vlastitom životu, taj „čin vjere“, kada napraviš korak u prazno ne znajući šta te čeka nakon njega. Svejedno da li je u pitanju zasnivanje porodice, promjena posla, podizanje kredita ili pisanje pjesme i snimanje albuma.

Kako se desilo, uz sva ta čuda moderne komunikacije i tehnologije, „da se svijet suzio i da više ne znamo ko živi iza brda“?

Taj tekst napisao sam davne 2012. godine iz neke lične perspektive, jedne lične tjeskobe, a ne kao opis osjećaja izazvanog onim što se dešava danas u svijetu.

Izvadio sam ga iz naftalina tokom snimanja albuma i lijepo se prelio u jednu širu perspektivu. Svi mi gajimo taj osjećaj straha od nepoznatog. I onda nam se čini da se svijet suzio i da nemamo izbora, ali je to zapravo iluzija, koju sami sebi postavljamo, manifestujući je kao neko spoljno ograničenje. Mi stvaramo ili razaramo granice, bilo fizičke ili političke.

Bili ste prilično proročki nastrojeni?

Izgleda da sam ja nešto ranije shvatio, šta se dešava iza brda... Iako nisam srećan zbog toga (smijeh).

U prvom singlu s albuma „Imam sve“ postavljate jednu furioznu faustovsku dilemu pored slušaoca: „Sve se može dobiti, ali šta je cijena pogodbe?“

Džonov tekst, ali moja interpretacija njegovih stihova jeste da on govori o ljudima koji žive u iluziji da imaju sve, svim tim ljudima koji život provode u iluziji i razmišljanju da, kad imaju sve, i kontrolišu sve, što je, ispostavlja se, često potpuno različita stvar.

Sudeći po sjajnom zvuku i kompaktnosti novog albuma, djeluje da vam je saradnja sa producentom Markom Mrakovčićem višestruko prijala, preciznije, čini mi se da je u studiju iz vas izvukao i ono što vi niste znali da posjedujete.

Sam album nastao je u kratkom roku, ali kao što sam već rekao, imali smo dovoljno vremena da ga uvježbamo. Snimili smo ga u studiju „Pavaroti“ u Mostaru, gdje smo snimali „Tužnu kocku“, „Odjel za žešće“ i „Standing Runningman“. To je jedan sjajan studio, koji ima dovoljno prostora da svi stanemo kao bend i sviramo zajedno, u jednoj opuštenoj i prijateljskoj atmosferi uz divnu ekipu, koja zna izvući najbolje iz nas. Mark nije bio sa nama u studiju, ali je uradio fantastičan posao kao producent. Mi smo mu poslali snimke, a on nam je u miksu dao jedan moderniji zvuk, jednu neočekivanu paletu u zvuku, ubacio je klavir u neke snimke, pomogao u aranžmanima i stvarno napravio čudo od albuma. On je jedan sjajan, mlad čovjek, ali veoma iskusan, naslušan, neko ko stvarno razumije i živi muziku 24 časa dnevno, neko ko je instinktivno shvatio šta mi želimo uraditi.

Imate skoro 20 godina rada, pet albuma, stotine koncerata i proba i hiljade pređenih kilometara. Koliko je jedan rok bend teško održati na okupu i to u, manje ili više, istom sastavu?

To je kao brak, potrebno je dosta ljubavi i kompromisa. Mnogo je to zajedničkog vremena. Ponekad nagazimo jedan drugog po prstima, ali muzika je taj element koji čini kohezivnu silu između nas. Prilično smo različite osobe karakterima, ne može se reći da smo baš neka vojska jednoulja, ali u muzici smo jedno i muzika nas drži skupa sve ove godine.

Vraćate se nakon 10 godina i pet albuma ponovo na „mjesto zločina“, banjalučki „Demofest“, gdje nastupate kao jedan od hedlajnera festivala. To je, po cijenu da budemo malo patetični, jedna baš specifična veza na relaciji festival–bend–publika.

To je nama mjesto blagoslova, mjesto gdje smo počeli i gdje smo prepoznati kao bend. Svirali smo tamo više puta i prepoznali međusobnu vibraciju s tim ljudima, jednu iskrenu namjeru koja stoji iza tog festivala, koji nije bendovima dao samo deklarativnu, već stvarnu podršku. Sigurno bend ne bi bio na ovom nivou da nije bilo „Demofesta“. Drago nam je da se vratio, jer je to bila jedna velika rupa u našim životima i životima publike. Ima dosta festivala kod nas, ali nigdje nije kao u Banjaluci, tu smo kao kod kuće i mi, i publika, a takva se mjesta u karijeri nekog benda broje prstima jedne ruke.

PREPORUKE

KNJIGA

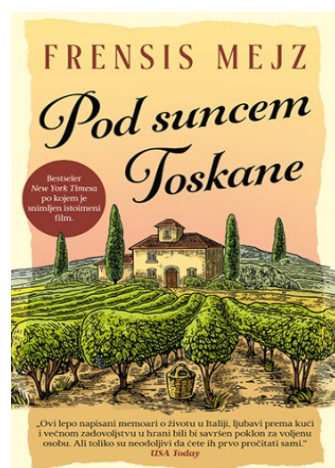
POD SUNCEM TOSKANE – FRENIS MEJZ

Frensis Mejz, američkoj univerzitetskoj profesorici, pružila se prilika da kupi predivnu staru kuću nazvanu „Bramasole“ u Toskani. Deset godina poslije, sveska koja joj je služila kao dnevnik prvih italijanskih godina, postala je knjiga „Pod suncem Toskane“.

Uređenje pa renoviranje kuće, rekonstrukcija zapuštenog vrta u njegovu početnu funkciju maslinjaka, otkrivanje mnogobrojnih veza između hrane i kulture samo su okvir užitka učenja kako živjeti u drugoj kulturi i drugačijim kvalitetom života. Kuća je polako oživjela, njena želja za suncem je ispunjena, zapuštene masline počele su donositi plodove, a loza iz koje niče mladica metafora je za život koji se mora s vremena na vrijeme promijeniti želimo li učiniti korak naprijed u svom načinu razmišljanja.

Kortona, San Ćiminjano, Sijena, Voltera i Firenca, toskanski kulturni dragulji, brdašca okupana suncem poput onog na dječjim crtežima, okolina sa seoskim romaničkim crkvicama i strmim vinogradskim puteljcima najljepši su scenario koji možete zamisliti, a spoznaja koliko je Italija korjenito drugačija i posebna, posve će vas očarati.

Ako volite čitati tokom ljetnog godišnjeg odmora, knjiga „Pod suncem Toskane“ odlična je preporuka.

MUZIKA

TINA TURNER – ZBOGOM TINA

Muzički svijet potresla je vijest o odlasku kraljice rokenrola. U 84. godini, nakon borbe s teškom bolešću, u svojoj kući u Švajcarskoj preminula je Tina Turner. Njen prepoznatljiv hrapavi glas odjekivao je pozornicama punih šest decenija. Jedna je od najpopularnijih i najuspješnijih ženskih rok izvođačica svih vremena s prodatih gotovo 200.000.000 albuma.

Pored njene neiscrpne energija, po čemu ćemo je zauvijek pamtili, ostaju mnogobrojni hitovi kao što su: „Let’s Stay Together“, „Proud Mary“, „The Best“, „Private Dancer“, „What’s Love Got to Do with It“, „We Don’t Need Another Hero“ ...

SERIJA

THE IDOL

Od kreatora popularne serije „Euphoria“ Sema Levinsona te Reza Fahima i Abela Tesfajea, poznatijeg pod scenskim imenom The Weeknd, stiže serija o kojoj se mnogo piše i čita – „Idol“ (The Idol).

Nova HBO serija „Idol“ premijerno je prikazana na ovogodišnjem Filmskom festivalu u Kanu. Na HBO Max striming platformu postavljena je početkom juna (5. juni), a isti dan je prikazana i na HBO kanalu.

Glavna muška uloga dodijeljena je muzičaru Abelu Tesfajeu, kojeg prvi put gledamo u ulozi glumca, dok je za žensku glavnu ulogu odabrana Lili-Rouz Dep, poznatija kao kćerka Džonija Depa.

Radnja prati posrnulu pop zvijezdu Džoslin, koja će, u želji da se vrati na staze slave, pomoć potražiti u savremenom kultu kojim upravlja samoprozvani guru Tedros. Ubrzo s njim ulazi u ljubavnu vezu, a razvoj njihovog odnosa moći ćemo pratiti kroz šest epizoda prve sezone.

PIŠE:
TANJA JURIĆ

ALAT

MIDJOURNEY- ALAT VJEŠTAČKE INTELIGENCIJE

Zamislite alat kome opisujete fotografiju, a ona se kreira ispred vaših očiju, i to u 60 sekundi.

Ovaj revolucionarni alat koristi vještačku inteligenciju da bi razumio detalje i kontekst teksta koji unosite kako bi na osnovu toga kreirao jedinstvenu fotografiju.

SA 4G KARTICOM UŽIVAJTE U MOBILNOM INTERNETU DOK STE U INOSTRANSTVU

**Nova brzina neta na vašem
telefonu**

PIŠE:
DARKO BAJIĆ

Besplatno zamijenite staru SIM karticu, jer će vam 4G kartica omogućiti novu brzinu mobilnog interneta na vašem pametnom telefonu!

Takođe, sve više telekom kompanija u Zapadnoj Evropi i svijetu ukida 3G mobilne mreže i podršku za 3G mrežni standard za prenos podataka. Ako planirate odmor ili put u inostranstvo, to je dodatni razlog da zamijenite staru SIM karticu i bezbrižnije putujete, jer je u nekim zemljama korištenje mobilnog interneta moguće samo u 4G mreži.

Zato se već sada spremite, posjetite najbliže m:tel prodajno mjesto i ubrzajte svoj mobilni internet. Besplatnu zamjenu kartica možete iskoristiti do 27. juna 2023. godine.

Iskoristite besplatno ubrzanje, uživajte u 4G internetu kod kuće i u inostranstvu!

POSLOVNI
KORISNICI

BIZ TARIFE PO MJERI VAŠEG POSLOVANJA

Unaprijedite vaše poslovanje uz nove BIZ tarifne modele i sjajne bonuse koji vam donose mnogo više neta, SMS poruka i razgovora prema fiksnim i mobilnim mrežama u BiH, kao i mrežama regiona Zapadnog Balkana.

Po svjetski priznatim mjerenjima kvaliteta mreže, od strane kompanija NetCheck i Systemics, m:tel je zvanično najbolja mreža u BiH.

DOSADA OFF. ZABAVA ON!

GLEDAJ OMILJENE SERIJE
I FILMOVE NA ON APLIKACIJI.

Bilo kada i bilo gdje u BiH, uživaj u sjajnom
TV programu sa svih mobilnih uređaja, bez
ugovorne obaveze.

Registruj se na ontv.ba!

m:tel *imate prijatelje!*

Available on the
App Store

GET IT ON
Google Play

EXPLORE IT ON
AppGallery